

Fellegi Borbála és Szegő Dóra

Kézikönyv békítőkörök facilitációjához

Kézikönyv békítőkörök facilitációjához

Írta:

Fellegi Borbála és Szegő Dóra

a következő projekt keretében:

„Peacemaking Circles in Europe” („Békítőkörök Európában”) projektszám:
JUST/2010/JPEN/AG/1609

finanszírozta: a „Büntetőjogi jogérvényesülés” program, 2010
Európai Bizottság, Jogérvényesülés, Szabadság és Biztonság Főigazgatóság

© Minden jog fenntartva.

Kiadta: Dr. Fellegi & Winkler mediátorképzés
a Foresee Kutatócsoport kiadása nyomán

Tartalomjegyzék

Köszönetnyilvánítás	7
Bevezetés	9
I. Mi az a békítőkör, és mi különbözteti meg a mediációtól és a konferencia módszertől?	12
II. A körfolyamat lépésről lépésre	20
1. A kör előtt.....	20
1.1. A békítőkörhöz alkalmas esetek kiválasztása	20
1.2. A résztvevők meghívása és felkészítése.....	21
1.3. Saját magunk felkészítése	29
1.4. A terem előkészítése	31
2. A kör folyamata	36
2.1. A kör célja	36
2.2. A négy szakasz jelentősége.....	37
2.3. A facilitátor szerepe	38
2.4. A beszélő tárgy jelentősége	40
2.5. A találkozó menete	41
2.6. A találkozó lezárása	48
3. A kör után	48
III. Példák kérdésekre, tippek a beszélgetés segítésére	50

Köszönetnyilvánítás

Szeretnénk köszönetet mondani az Európai Bizottságnak az általa nyújtott pénzügyi és adminisztratív támogatásért, amely nélkül a „Békítőkörök Európában” című projekt és ez a kézikönyv – mint annak egy végterméke – nem vehette volna kezdetét, és nem valósulhatott volna meg.

Elsősorban szeretnénk köszönetet mondani Elmar Weitekamp professzornak, amiért nemcsak hogy megvolt a nyitott látásmódja ahhoz, hogy bevezesse Európában a békítőkörök intézményét, hanem mindezt e projekten keresztül vitte véghez, és annak teljes folyamatát koordinálta.

Hálásak vagyunk Phil és Harold Gatensbynek a feledhetetlen képzésért, amelyet tőlük kaptunk. Azáltal, hogy bepillantást engedtek a filozófiájukba és alapelveikbe, jelentősen befolyásolták a jelen művel kapcsolatos megközelítésünket. Szeretnénk köszönetet mondani Kay Pranisnek, amiért számos publikációja révén szabad hozzáférést kaphattunk az ismereteihez és a tapasztalataihoz. Személyisége és professzionalitása még ha közvetetten is, de iránymutatást nyújtott számunkra az egész projekt során.

Köszönettel tartozunk a konzorciumpartnereinknek, amiért együtt gondolkodhattunk, cselekedhettünk és elmélkedhettünk. Külön köszönetet szeretnénk mondani Beate Ehretnek a kutatócsoport koordinálásáért, Hans-Jürgen Kernernek és Isabel Thoß-nak a Tübingeni Egyetemről, Davy Dhontnak, Ivo Aertsennek és Stephan Parmentier-nek a Leuveni Egyetemről és Barabás Tündének, valamint Windt Szendrának a magyarországi Országos Kriminológiai Intézettől.

Különösen hálásak vagyunk az összes mediátornak, aki részt vett a projektben: Michael Schadtnak, Regina Steinbornnak és Marie Winternek Németországból; Ingrid Maritnak, Evelyn Goemannak, Alice Delvigne-nek, Hilde Vanlommelnek, Tina Jammaersnek, Kristel Buntinxnek, Bram Vandroogenbroecknek, Lut Dauwnak és Lien Soeteweynek a belgiumi Suggnoméból, valamint Győrfi Évának, Kött Ágnesnek, Magyar Erikának, Sitkei Zoltánnak és Szikora Istvánnak Magyarországról. Nagyon sokat tanultunk tőlük, és a projekt is sokat köszönhet nekik, ugyanis ez a kézikönyv nem valósulhatott volna meg facilitátorokként való elkötelezett, aktív, reflexív és bátor részvételük nélkül.

Szeretnénk külön köszönetet mondani Pölöskei Eszternek és Ferenczi Aniellának a magyar Igazságügyi Minisztériumtól, Cseh Georjinának, Törzs Editnek, Bogschütz Zoltánnak, Woynárovich Melindának és Tóth Zsófiának a Közigazgatási és Igazságügyi Hivataltól, valamint a projektben résztvevő regionális megyei kormányhivataloknak. Folyamatos támogatásuk és partneri együttműködésük nagyban hozzájárult e projekt megvalósításához és sikeréhez a négy magyarországi megyében.

Hálásak vagyunk azért a rengeteg segítségért, amelyet a Foresee Kutatócsoport munkatársaitól kaptunk a projekt ötletgyűjtési, kutatási, kísérletezési és megírási szakaszában: Almássy Angéla, Csík Judit, Duran Julie, Forgács Eszter, Jászai Andrea, Molly Matter, Mercz Erika, Polyacsó Orsolya, Papp Zsuzsanna, Posch Eszter, Salamon Kitti és Winkler-Virág András. Különös köszönet illeti Mercz Melindát, amiért önként felajánlotta szakértői segítségét a kiadvány megtervezéséhez és megszerkesztéséhez, valamint Benedek Gabriellát, amiért folyamatosan konzultálhattunk vele a projekt során.

Végül de nem utolsósorban köszönettel tartozunk Martin Wrightnak és John Winterdyknek, akik felajánlották, hogy segítenek a kézikönyv lektorálásában.

Hálásak vagyunk, hogy részesei lehetünk ennek a kiváló szakértőkből és csodás emberekből álló Körnek. Hálás köszönet a segítségetekért és támogatásotokért!

Fellegi Borbála és Szegő Dóra

Bevezetés

Számos európai és Európán kívüli országban igénybe vehető mediáció a polgári és büntetőügyi eseteknél. A gyakorlat és a kutatások azt mutatják, hogy az embereknek komoly előnye származhat az ilyen jellegű párbeszéd-folyamatokból. Sok esetben úgy tűnik, hogy gyógyító hatása van, illetve hasznos, ha az embereknek lehetősége nyílik rá, hogy leüljenek egymással és egy facilitátorral, hogy átbeszéljék a konfliktusaikat, a fájdalmakat és veszteségeket, amelyeket a múltban szenvedtek el, és hogy megtalálják a továbblépés módját.

Az európai kontinensen úgy tűnhet, hogy a pusztán a közvetlen érintett feleket magában foglaló mediációs módszerek jóval gyakoribbak más resztoratív gyakorlatoknál – például a konferenciámódszernél vagy a köröknél –, amelyek a tágabb értelemben vett közösséget is igyekeznek bevonni a párbeszédbe.

Mégis felvetődhet a kérdés: ha bűncselekményt követnek el, vagy az emberek között konfliktus alakul ki, az kizárólag azokra a személyekre van hatással, akik közvetlenül érintettek azokban? Vagy hatással van esetleg a közösségre is? És ha igen, akkor nem kellene-e valamilyen szinten a közösséget is bevonni a konfliktus megoldásába? Más szóval: ha egy konfliktus egy egész közösségre hatással van (ami a legtöbb esetben így is van), hogyan vonhatjuk be a közösség tagjait a párbeszéd-folyamatba? Hogyan vonhatók be a releváns szakértők és hatóságok ebbe a beszélgetésbe?

A békítőkörok (a későbbiekben körök) a konfliktuskezelés egyedi módját kínálják. A békítőkörok lényege, hogy egy olyan befogadó és nem hierarchikus megközelítést alkalmaznak a konfliktusmegoldáshoz, amely Kanada és Észak-Amerika őslakos népeinek hagyományaiból táplálkozik. A békítőkörok a többi resztoratív gyakorlathoz képest az okozott károk még szélesebb palettáját lefedik azáltal, hogy az elkövetett bűncselekmény által érintett személyek nagyobb körét vonják be a folyamatba (pl. családtagok, a közösség tagjai). Emellett a módszer egyik sajátossága, hogy a körök spirituális és strukturális ereje segítségével igyekszik a bírósági személyzetet (pl. a bírót, az ügyészt, a rendőrtiszteket stb.) is bevonni a folyamatba. A békítőköroket az elmúlt években a bűncselekmények kezelésére is használják (és gyakran ítélőköröknek nevezik őket) az olyan országokban, mint például Ausztrália, Kanada és az Egyesült Államok, ahol a szokásjogot alkalmazzák.

Miután felismerték a fent felsorolt kérdések, valamint a körök növekvő jelentőségét az európai társadalmi és igazságügyi rendszereken belül, 2011 és 2013 között elindítottak egy kutatási projektet, amely Németországot, Belgiumot és Magyarországot foglalta magában.¹ A projekt célja az volt, hogy kísérletezzen a körökkel ebben a három európai országban, amelyek hasonló jogi gyökerekkel rendelkeznek. A célkitűzés az volt továbbá, hogy feltérképezzük, beépíthető-e ez a módszer az európai kontinentális jogrendszerekbe, és ha igen, hogyan.

A konzorciumot a Tübingeni Egyetem vezette; a partnerek pedig a Leuveni Katolikus Egyetem (Belgium), a Foresee Kutatócsoport (Magyarország) és az Országos Kriminológiai Intézet (Magyarország) tagjai közül kerültek ki.

A projekt keretében majdnem 30 esetben kísérleteztek a békítőkörökkel (főként, de nem kizárólag büntetőügyi esetekben). Ezek az esetek egy olyan akciókutatás részét képezték, amely mind elméleti, mind gyakorlati síkon megvizsgálta a körök alkalmazhatóságát olyan országokban, amelyeknek mind a jogszerűségi alapelv és a jogállamiság képezi a sarokkövét. A projekt nyomán elkészült egyik dokumentum a körök, valamint a három ország jogi és intézményi hátterének komplex kutatáselemzését foglalja magában, amelyet a résztvevő országok készítettek el.

A projekt egy másik végtermékeként összeállítottuk ezt a kézikönyvet. A kézikönyv tartalma emellett arra a képzésre épül, amelyeket a projektben részt vevő partnerek a yukoni (Kanada) székhelyű Gatensby testvérektől kaptak. Phil és Harold Gatensby két olyan úttörő személy, akik nemcsak alkalmazzák a köröket, de a nem Kanadában élő gyakorló szakemberek számára is segítséget nyújtanak a helyi gyakorlat más kultúrákba és összefüggésszrendszerekbe való átültetésében. Másrészt ez a kézikönyv azokon a gyakorlati tanulságokon alapszik, amelyeket a békítőkör-módszerrel való kísérletezésünk során vontunk le a saját országainkban. Az európai projekt keretében folyton szem előtt tartottuk a praxisunk alapját képező resztoratív elveket.² Ugyanakkor minden partnernek módosítaniuk kellett

1 Az Európai Bizottság „Büntetőjogi jogérvényesülés” programja (2010) pénzügyi támogatásával, a projekt száma: JUST/2010/JPEN/AG/1609

2 „A helyreállító igazságszolgáltatás olyan folyamat, amelynek elsődleges célja a szabályszegés vagy bűncselekmény elkövetése következtében kialakult kár helyreállítása. Alkalmazása során kiemelt hangsúlyt fektet arra, hogy a bűncselekmény által érintett személyek és közösségek tagjai közvetlenül is részt vegyenek a káreseményre adott válaszok (szankciók) kidolgozásában. Így a konfliktusmegoldás során tükröződhetnek az érintettek (áldozatok, elkövetők és a hozzájuk tartozó közösségek) mind anyagi, mind érzelmi szükségletei.”

További elvek: a résztvevők önkéntesen vállalják a részvételt; döntésüket átfogó tájékoztatás előzi meg a kimeneteli lehetőségekről; elsődleges szempont, hogy az áldozat ne váljon ismételt áldozattá; az elkövető képes valamilyen szintű felelősséget vállalni tettéért; a folyamatot egy megfelelően képzett, pártatlan és semleges facilitátor/mediátor/koordinátor vezeti; a folyamat végig bizalmas természetű, a résztvevőkön kívül más személy nem szerez tudomást az elhangzottakról; azonos hangsúly kerül a) az áldozatok, b) az elkövetők és c)

a Gatensby testvérektől kapott módszertanon, hogy a körök gyakorlatát más kulturális, jogi és intézményi viszonyrendszerekhez igazítsák. Hangsúlyozandó továbbá, hogy az akciókutatás keretében meg kellett kérdőjeleznünk a létező mediációs keretrendszereket, miközben beépítettük a rendszerbe a körmegközelítést.³ Arra jutottunk, hogy míg a körök egyes elemei szerves részét képezik az észak-amerikai kultúrának, azok nem feltétlenül ültethetők át az európai összefüggésrendszerbe. (Gondolhatunk például a zöld természet, valamint a tűz hangulata, és egy szürke, mesterséges fényekkel felszerelt, előírászerű iroda közötti különbségekre, ahol professzionális mediátorok és tisztviselők végzik a közvetítést egy bürokratikus büntetőjogi rendszer keretein belül).

Ennek a kiadványnak főként azon gyakorlók szakemberek képezik a célcsoportját, akik már tapasztaltak a mediációban és/vagy az egyéb resztoratív gyakorlatokban, és nyitottak arra, hogy facilitátorokként kísérletezzenek a békítőköörrel a praxisukon belül. A kézikönyv először a kör módszer és az egyéb resztoratív gyakorlatok általános összevetését tárja az olvasó elé. A második fejezetben lépésről lépésre bemutatjuk a kör folyamatát.

Ahogy az a fenti megközelítésből is látszik, hisszük, hogy a kör módszertanát nem lehet – és nem is kell – kőbe vésni. Fontos, hogy a kört alkalmazó gyakorlók szakemberek érzékenyen felmérjék a körülményeket, amelyek között dolgoznak. Más szóval mindenkinek megvan rá a lehetősége, hogy átformálja a meglévő elemeket, és újakat próbáljon ki, amelyek illenek a résztvevők alapvető normáihoz, és amelyek eredményesen szolgálhatják a körök fő célkitűzését, vagyis azt, hogy segítsék az emberek között az őszinte és tiszteletteljes kommunikációt.

E kézikönyv célját is ez a filozófia ihlette. Mindent dokumentáltunk, hogy szemlélthessük, hogy a gyakorlatot „a lehető legjobb tudásunk szerint” végeztük el. Az itt olvasható megközelítés azonban csak egy a lehetséges megközelítések közül. Valamennyi olvasónkat arra bátorítjuk, hogy maradjanak mindig innovatívak, önreflexívek és rugalmasak saját munkájuk összefüggésén belül – így minden egyes kör esetében megtörténhet a „varázslat”!

az érintett közösség(ek) szükségleteire (mind anyagi, mind érzelmi szempontból); az érintett személyek közvetlenül vesznek részt (konfrontálódnak) a folyamatban; lehetőség nyílik arra, hogy az elkövető önkéntes felajánlást fogalmazzhasson meg, és annak segítségével tegye jóvá az okozott kárt; a hangsúly az elkövető aktív felelősségvállalására épül; lehetőség nyílik az érintetteket támogató más személyek bevonására; a megállapodás kidolgozásában a közvetlenül érintett személyek minél szélesebb köre vesz részt; az eljárás folyamata és kimenetele egyenlő hangsúllyal képviseli a resztoratív szemlélet alapelveit. (Fellegi, B., 2009, *Út a megbékéléshez. A helyreállító igazságszolgáltatás intézményesülése Magyarországon*. Budapest: Napvilág Kiadó: 55–56. o.)

3 Természetesen mindig szem előtt tartjuk a jogi biztosítékokat és azt, hogy ez a gyakorlat semmi esetben sem okozhat kárt senki számára.

A KÖR

**Mi az a békítőkör,
és mi különbözteti meg
a mediációtól
és a konferenciamódszertől?**

I. Mi az a békítőkör, és mi különbözteti meg a mediációtól és a konferencia módszertől?

A békítőkörök „lehetőséget biztosítanak a bűntények elszenvedőinek, elkövetőinek, valamint a közösségnek az igazságügyi rendszerrel partnerségben történő bevonására, hogy ennek keretében meghatározzák a bűntettre adható legeredményesebb választ, amely mindenki gyógyulását és biztonságát előmozdítja” (Pranis 2005, 9. o.).

A békítőkörök gyökerei Észak-Amerika és Kanada őslakos népeinek gyakorlatira vezethetők vissza, ahol az emberek a hagyományos békítő gyakorlatok alapján kezdték el használni ezt a modellt a – javarészt – őslakos fiatalok által elkövetett helytelen cselekedetek kezelésére (Törzs, 2013, 29. o.).

Alapfilozófiájukat tekintve a körök jelentős hangsúlyt fektetnek az emberek közötti kapcsolódásra. A körök egy átfogó megközelítés alapján „tudatosan

foglalkoznak az emberi tapasztalás valamennyi aspektusával – a spirituális, az érzelmi, a fizikális és a mentális aspektussal egyaránt” (Pranis 2005, 12. o.).

Ahogy arra Törzs (2013, 30–31. o.) is rávilágít, „a kör, a konferenciamódszer és a mediációs modell közötti legfontosabb különbség az, hogy az érintett közösségeken felül a tágabb közösség és az állami tisztviselők (rendőrség, ügyészek, pártfogó felügyelők stb.) is jelen vannak a folyamatban.”

Az igazságügyi rendszer képviselői egyenlő felekként vesznek részt a békítőkörben, a közösség egyenértékű tagjaként anélkül, hogy különleges szerepet vagy funkciót töltenének be. Az incidens által érintett személyekhez hasonlóan megosztják személyes nézeteiket, és hozzájárulnak a helyreállítási és reintegrációs terv összeállításához. Emellett a közösség olyan tagjai is bevonhatók, akiket nem érint személyesen a jogsértés, ám érdekeltek a kérdésben, vagy hozzájárulhatnak a resztoratív végkimenetelhez (Törzs, 2013, 31. o.). Amennyiben lehetséges, a közösség tagjai (pl. az eset által nem érintett önkéntesek) szintén részt vehetnek és közreműködhetnek a körben.

Ugyanakkor ahhoz, hogy megértsük a békítőkör és a konferenciamódszer, valamint a mediáció közti különbségeket, a legjobb, ha magunk is részt veszünk a folyamatban. A kör elrendezése, a különféle rituálék és szertartások olyan légkört teremtenek, amelyek különösen alkalmassá teszik a körmódszert az olyan összetett konfliktusok kezelésére, amelyek egy nagyobb közösséget érintenek a büntető igazságszolgáltatás hatókörén belül és kívül.

A körök, a mediáció és a konferenciamódszer közötti főbb különbségek a körök következő jellemzőiben rejlenek:

- ◆ **keretként alkalmazott szertartások és rituálék;**
- ◆ **a körformátuma, amely különleges dinamikát kölcsönöz a párbeszédnek;**

A körök, a mediáció és a konferenciamódszer közötti főbb különbségek a körök következő jellemzőiben rejlenek: keretként alkalmazott szertartások és rituálék; a körformátum, amely egy speciális párbeszéd-dinamikát tesz lehetővé; a tágabb közösség és az igazságügyi képviselők bevonása (amennyiben lehetséges); a kör résztvevőinek a párbeszédet meghatározó értékek és szabályok meghatározására való képessége; a facilitátor szerepe, amely eltér a mediátor vagy a konferenciafacilitátor szerepétől; és a konszenzusalapú döntéshozatal valamennyi résztvevő bevonásával.

- ◆ **a tágabb közösség és az igazságügyi képviselők bevonása (amennyiben lehetséges);**
- ◆ **a kör esetleges résztvevői a párbeszédet meghatározó értékek és szabályok meghatározásához;**
- ◆ **a facilitátor szerepe, amely eltér a mediátor vagy a konferenciafacilitátor szerepétől; és**
- ◆ **a konszenzusalapú döntéshozatal valamennyi résztvevő bevonásával.**

A következő szakaszban megosztunk néhány gondolatot a fent említett jellemzőkkel kapcsolatban.

Szertartások és rituálék

Az olyan gyakorlatok, mint a kultúraérékeny nyitó- és zárószertartások alkalmazása, valamint a „beszélő tárgynak”¹ a beszédhez való egyenlő jog biztosításához való használata főleg a különleges esemény, a biztonságos idő és hely, valamint a tisztelet és a méltányosság légkörének kialakítását, valamint határainak kijelölését szolgálják. Ezek a „feltételek” azt hivatottak garantálni, hogy a folyamat lehetőséget teremtsen az adott konfliktus érzelmi, sőt akár spirituális aspektusainak felszínre juttatására. A szertartásoknak emellett az a feladata, hogy mindenki számára hangsúlyozzák e különleges találkozó kezdetét. Így elhatárolják a kört a résztvevők napi rutinjától és interakciótól.

A körformátum dinamikája

A mediációval és a konferenciamódszerrel szembeni legnagyobb különbség a párbeszéd struktúrájában rejlik, amelyet a beszélő tárgy irányít: a körök esetében a facilitátor tesz fel egy kérdést az egész csoportnak. Minden kérdést (pl. Mi történt?) minden résztvevő megválaszol, mielőtt a facilitátor újabb kérdést tenne fel. A körökkel ellentétben számos mediációs és konferenciamódszer (pl. az előre megadott forgatókönyv szerint zajló resztoratív konferenciamódszer) esetében a facilitátor/mediátor és a kérdezett résztvevő között zajló párbeszéd képezi a beszélgetés jelentős részét. E gyakorlatok során gyakran felteszik ugyanannak a személynek a következő kérdéseket – „Mi történt? Mit gondolt ekkor? Hogy érzett ekkor?” stb. – mielőtt a mediátor/facilitátor a többi embernek is feltenné ugyanezeket a kérdéseket.

¹ Ez egy régi rituálé, amely zavartalan beszédre hatalmazza fel a beszélő tárgyat kezében tartó személyt. Az őslakos népek gyakran egy tollat, egy pipát vagy valami olyasmit használnak erre a célra, amely a saját kultúrájukban jelentést hordoz. A beszélő tárgy részletesebb bemutatásáért lásd a 2.4. fejezetet.

A körök ezen jellemzője jelentős hatást gyakorol a folyamat dinamikájára, ugyanis lelassítja az ütemet, és lehetőséget biztosít az emberek számára, hogy gondolkodjanak, mielőtt reagálnának. Mindenki mondandója ugyanolyan fontos: a kör kerete kiegyensúlyozza az egyéni megszólalásokat, ellensúlyozza a verbális készségek közötti különbségeket és az egyenlőtlen erőviszonyokat, és kevésbé domináns szerepet kölcsönöz a facilitátor számára. Ennek eredményeként a résztvevők több felelősséget vállalnak azért, hogy segítsék a többi személyt a felelősségvállalásban.

Bevonás

A békítőkörök azt a kontextust vizsgálják, amelyből a konfliktus származott, és a károk szélesebb skáláját kezelik a többi módszernél (pl. az áldozat-elkövető mediációnál vagy a családi csoport konferenciánál). A körök kiindulópontja, hogy a konfliktusnak a résztvevőket körülvevő tágabb közösség is kárát szenvedte. Ennélfogva a konfliktusért valamilyen szinten ez a közösség is felelősséget vállalhat. A „közösség” ebben az értelemben mindenkit magában foglal, akit érintett a bűncselekmény, azokat a személyeket, akik úgy érzik, hogy kötődnek az áldozathoz vagy az elkövetőhöz, vagy akiket más módon érintettek a történetek.

Minél több ember vesz részt a konfliktus megoldásában, annál valószínűbb, hogy sikerül megtalálni a megfelelő megoldást. A résztvevők különböző nézőpontjai is segítik a resztoratív kimenetel elérését: idetartozik például a felelősségvállalás, egymás jobb megértése, a helyzet elfogadása, valamint az amiatt érzett megkönnyebbülés, hogy a kérdés megoldódott. (Ugyanakkor megjegyzendő, hogy ez nem minden esetben igaz: bizonyos személyek néha mögöttes szándékokkal vesznek részt a körben, amely nem összeegyeztethető a kör alapvető témáival, és nem építhető be azok közé. Ha ezt felismerik a körtalálkozóra való felkészülés során, a facilitátorok udvariasan emlékeztethetik az egyes résztvevőket a kör fő kérdéseire, és mindenkit megkérhetnek, hogy ezekre összpontosítsanak.)

Ahogy Pranis kifejti a körökkel kapcsolatban: „Minden résztvevő fel tud kínálni valamilyen készséget a probléma megfelelő megoldásához (Pranis, Circle Keeper’s Handbook, 3. o.)” A körök ennélfogva megfelelő teret biztosítanak annak megvitatására, hogy milyen feladatai vannak a közösség tagjainak a konfliktussal kapcsolatban, és milyen módon járulhatnak hozzá az okozott kár helyreállításához.

A körök részét képező döntéshozatal emellett összhangban áll a bevonás elvével: a kör során hozott döntéseknél megpróbálják a lehető leginkább figyelembe venni az összes résztvevő igényeit. A körök keretében valamennyi résztvevő közreműködését és beleegyezését igyekeznek elérni, ami nem minden személy esetében jelent „maradéktalan elégedettséget”, de legalább mindenki el tudja fogadni a döntést, és „együtt tud élni” azzal.

Egyes, bűncselekményekkel kapcsolatos körökhöz igazságügyi képviselők is meghívhatók (pl. ügyészek, bírók, rendőrtisztviselők és pártfogó felügyelők). Ők képviselik a jogi és társadalmi nézőpontot, és információval szolgálnak a büntetőeljárásról, ezáltal pedig egyfajta „hidat” teremtenek a körök és a bírósági eljárás között.

Emellett egyéb szakértők (akik bizonyos összefüggésekben a közösség tagjainak tekinthetők) is részt vehetnek a körben (pl. szociális munkások, mentálhigiénés tanácsadók, pszichológusok, stb.), akik segíthetnek a konfliktus gyökerének megértésében, és/vagy tájékoztatást nyújthatnak az erőforrásokról, szolgáltatásokról stb. a jövőbeli konfliktusok megelőzése érdekében a közösségen belül.

A facilitátor szerepe

A facilitátor szerepe is eltér a mediátorétól vagy a konferenciamódszer facilitátoráétól.

Mivel a kör alapelve az egyenlőség, a facilitátorok a kör kezdetén a résztvevőkkel közösen megbeszélik a találkozó irányelveit. A szabályokkal kapcsolatos döntéseket ennél fogva együtt hozzák meg a résztvevőkkel. Így a facilitátorok – ahogyan ahhoz a kördinamika is hozzájárul – maguk is résztvevők, nem pedig csupán „irányítói” szerepet töltenek be.

Emellett – ahogyan az a mediációra és a konferenciamódszerre is igaz – a facilitátorok pártatlanok. Vagyis – gyakori megfogalmazásban – „mindenki pártján állnak”. Ugyanakkor, mivel a vezetők is „emberként” vesznek részt a körben, nem feltétlenül semlegesek: lehetőségük van arra is, hogy kifejezzék magukat véleményük, érzéseik, valamint a kör témájához kapcsolódó saját történeteik révén.

A lent látható *1. táblázat* további különbségeket mutat be a mediációs, a konferencia- és a körmodell között. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy ezek a különbségek nem éles határvonalak mentén helyezkednek el. Számos variáció létezik a különböző mediációs, konferencia- és körmodellek közt, illetve a mediátorok/facilitátorok/vezetők személyes stílusa is jelentősen eltérhet

egymástól. E szempontok alapján a különböző „címkékkel” ellátott modellek tehát a gyakorlatban jóval hasonlóbbak lehetnek egymáshoz, és több közös vonással rendelkezhetnek. Ezenkívül a gyakorlati szakembereket – ahogyan e kézikönyv szerzőit is – számos módszerre kiképzik. E szakemberek nyitottak rá, hogy ezeket a módszereket beépítsék a praxisukba annak érdekében, hogy a lehető legmegfelelőbb megközelítést dolgozhassák ki, amely mindig az adott eset és az egyes résztvevők igényeire szabható.

1. táblázat: Az áldozat-elkövető közötti mediáció, a konferenciamódszer és a körök összetétele (Törzs (2013, 40–42. o.), Bazemore és Umbreit (2001) és Ehret (2012) munkássága alapján)

	Áldozat-elkövető mediáció	Konferenciamódszer	Körök
Beszélgetésvezető	Mediátor	Facilitátor	Facilitátor (általában kettő)
A facilitátor szerepe	Pártatlan és valamelyest semleges, meghatározza a szabályokat és létrehozza a struktúrát	Pártatlan és valamelyest semleges, meghatározza a szabályokat és létrehozza a struktúrát	Pártatlan, de nem semleges
Résztvevők	A megszokott résztvevőket a mediátor, az áldozat, valamint az elkövető képezik. A kiskorúak esetén a szülők is részt vesznek a folyamatban. Alkalmadtán mások is jelen vannak, de nem mindig vesznek részt a párbeszédben. A támogatók részvételére is lehetőség van, ám az nem elsődleges célja a mediációnak.	A facilitátor azonosítja a legfontosabb résztvevőket. Az áldozat és az elkövető közeli hozzátartozóit is meghívják. A rendőrség, a szociális szolgáltatások és az egyéb támogató személyek szintén meghívást kapnak. A cél a felek családjának, kapcsolatrendszereinek és erőforrásainak megerősítése.	A komolyabb eseteknél a bíró, az ügyész és a védőügyvéd is részt vehet a közvetítésen. Az áldozat(ok), az elkövető(k), a szolgáltatásnyújtók, és a támogató csoport is jelen vannak. A folyamat kifejezett célja: a támogatók és a közösség tagjainak meghívása és bevonása.

	Áldozat-elkövető mediáció	Konferenciamódszer	Körök
Eljárás és protokollok	Általában az áldozat beszél először. A mediátor nem követ előre megírt forgatókönyvet, hanem beszédre ösztönzi az áldozatot és az elkövetőt. A mediátor egészen aktívan kiveszi a részét abból, hogy segítse a feleket a konszenzus elérésében.	Ausztrál Wagga Wagga modell: a facilitátor előre megadott forgatókönyvet követ, amelyben először az elkövető beszél, majd az áldozat és a többi résztvevő. Új-Zéland: a modellhez nem tartozik forgatókönyv, általában az elkövető beszél először, és lehetőséget biztosít a konszenzusalapú döntéshozatalra a családtagok privát találkozóját követően.	A facilitátor megnyitja a találkozót, és teret enged a bírótól származó észrevételeknek. Az ügyészek és a védők bemutatják az esettel kapcsolatos jogi tényeket (a komolyabb büntények esetében). Minden résztvevő akkor beszélhet, amikor a „beszélő tárgy” (pl. egy toll vagy egy bot) hozzá kerül. A mediációhoz képest a konszenzus elérésében kisebb szerepet tölt be a facilitátor, mint a közösség.
Felkészülés	Személyes vagy telefonos/levélben történő felkészülés az áldozattal és az elkövetővel a folyamat elmagyarázása érdekében.	Telefonbeszélgetés, levélváltás vagy személyes találkozó az összes résztvevővel azok részvételre való ösztönzése, valamint a folyamat elmagyarázása céljából. Az új-zélandi modell személyes találkozókat ír elő az elkövető, az elkövető családja, valamint az áldozat között.	Átfogó közös munka az elkövetővel és az áldozattal a kör előtt. A közösség tagjainak meghívása és felkészítése. A folyamat és a kör szabályainak elmagyarázása.
Ki határozza meg a szabályokat?	Mediátor – a résztvevőknek egyet kell érteniük	Mediátor – a résztvevőknek egyet kell érteniük.	A kör keretében a résztvevők megegyezése alapján jönnek létre.

	Áldozat-elkövető mediáció	Konferenciamódszer	Körök
A párbeszéd irányítása	A mediátor nyílt kérdések segítségével irányítja a beszélgetést	A facilitátor – bizonyos modellek alapján – előre megírt kérdések segítségével irányítja a beszélgetést	A facilitátor kezdeményezését követően a párbeszédet a beszélő tárgy körbeadása révén irányítják.
A konfliktus általános megértése	Személyközi	Személyközi érintett család- és közösségi tagokkal	Közösségi ügy
Elérni kívánt főbb eredmény(ek)	Lehetőség biztosítása az áldozat számára, hogy szembesítse az elkövetőt a bűncselekmény hatásával, az érzések és az igények kifejezése; az áldozat elégedett a folyamatral; az elkövető jobban tudatába kerül az okozott kárnak, empátiát érez az áldozat iránt; megállapodás a jóvátételi tervről.	Az esettel kapcsolatos tények tisztázása. A cselekmény és hatásainak megértése és egyúttal az elkövető megerősítése és támogatása; az áldozat által elszenvedett károk helyreállítása; az elkövető újbóli integrációjának ösztönzése.	A közösség erejének és kapacitásának fokozása a viták megoldása és a bűncselekmények megelőzése érdekében; jóvátételi és rehabilitációs terv kidolgozása; az áldozat szempontjainak átbeszélése, valamint a biztonsági kérdések kezelése; az áldozatot és az elkövetőt támogató csoportok feladatainak kiosztása, valamint az erőforrások azonosítása; a károk helyreállítása a személyes, rokonsági és közösségi szinteken.
Egyéb szempontok		– Néhány modell lehetőséget biztosít arra, hogy az elkövető és családja között magánbeszélgetésre kerüljön sor. – Néhány modell esetében a találkozót egy informális, kötetlen beszélgetéssel zárják.	A közösség tagjai nem támogató szerepben vannak jelen – bármelyik oldalt támogatják (kiegyensúlyozó szerep), vagy hangot adhatnak a kérdés közösségre gyakorolt hatásának.

A LÉPÉSEK

A körfolyamat lépésről lépésre

II. A körfolyamat lépésről lépésre

1. A kör előtt¹

1.1. A békítőkörhöz alkalmas esetek kiválasztása

Minden olyan eset, amely alkalmas az áldozat-elkövető mediációra, alkalmas békítőkörnek is. A békítőkörök azonban jelentősen több idő- és erőforrás-befektetést kívánnak meg mind a résztvevők, mind a facilitátorok részéről. Ennélfogva érdemes felvázolni néhány alapvető kiválasztási kritériumot a körökhöz alkalmas esetek megtalálásához.

Mérlegeljük a békítőkör alkalmazását, ha

◆ a konfliktus több áldozatot és/vagy elkövetőt érintett;²

1 Az, hogy miként terjesztenek egy megfelelő esetet a békítőkör elé, nagyban eltér a különböző joghatóságok tekintetében, és az a már létező jogi és intézményi összefüggésrendszertől függ, amelyen belül alkalmazzák. Bár ez is egy érdekes téma, a kézikönyv – gyakorlatorientált jellege miatt – onnan vizsgálja meg a helyzetet, hogy az esetet már előterjesztették

2 Fontos, hogy a gyakorlatban kerüljük ezeket a kifejezéseket, helyette használhatjuk az „érintettek” kifejezést.

- ◆ a konfliktus egy csoporton belül vagy csoportok között zajlott le;
- ◆ a konfliktus olyan személyekre gyakorolt hatást, akiket „hivatalosan” vagy „jogilag” nem tekintettek elkövetőnek vagy áldozatnak (pl. egy iskolában, a családon belül, egy helységben, egy városrészben, egy szervezetben belül stb.);
- ◆ az elsődlegesen érintett személyekre mély és erős érzelmi hatást gyakorol a konfliktus, és egyúttal nyitottak a támogatók bevonására (pl. családtagok, barátok, egyéb, általuk tisztelt személyek a környezetükből);
- ◆ az elsődlegesen érintett személyek úgy gondolják, hogy fontos számukra a kapcsolatuk jövője;
- ◆ úgy érezzük, hogy egy vagy több félnek hiányoznak az erős verbális és tárgyalási készségei, így számukra kiemelten fontos, hogy „harmonikus” és „kiegyensúlyozó” légkört teremtsünk.

Ha a békítőkör-folyamat során együtt dolgozunk egy másik facilitátorral (ajánlott), beszéljük meg közösen a kiválasztott eseteket. Egy párbeszéd-folyamat során megoszthatjuk egymással a nézőpontunkat, és biztosabbá válhatunk azokban az okokban, hogy miért, vagy miért nem választottunk ki egy adott esetet a békítőkörhöz.

Ne feledjük: ha kiválasztunk egy esetet, az még nem feltétlenül képezi majd részét a békítőkörnek. Egyszerűen csak felmerül ez a lehetőség. Végső soron a felek döntenek el (a velünk folytatott párbeszéd során), hogy nyitottak-e egy ilyen folyamatra vagy sem.

Ezenkívül, ha végül úgy is döntünk, hogy nem alkalmazunk békítőkört, hanem a mediációt vagy a konferencia-módszert ajánljuk fel először, a felekkel folytatott találkozók során továbbra is érezhetjük úgy, hogy a békítőkör lenne a legalkalmasabb módszer az eset kezelésére, és mindig felajánlhatjuk jövőbeli lehetőségként.

1.2. A résztvevők meghívása és felkészítése

a.) Kit hívunk meg?

A békítőkör általában nemcsak az elsődleges érintetteket foglalja magában, hanem azok támogatóit, valamint a tágabb közösséget és szakértőket, akik segíthetnek a konfliktushoz vezető problémák megértésében és megoldásában.

A felkészülés során a facilitátor egyik fő feladata, hogy feltérképezze azokat a lehetséges résztvevőket, akik bevonhatók és meghívhatók a körbe.

Bár fontos annyira kitágítani a kört, amennyire csak lehetséges, amikor döntést hozunk a résztvevőkről, elengedhetetlen, hogy észben tartsuk a felek preferenciáit.

A békítőkör általában nemcsak az elsődleges érintetteket foglalja magában, hanem azok támogatóit, valamint a tágabb közösséget és szakértőket, akik segíthetnek a konfliktushoz vezető problémák megértésében és megoldásában.

Ennélfogva a facilitátorok a felkészülési szakasz során a következőket tehetik:

– **megbeszélhetik** a lehetséges résztvevők listáját a jogilag érintett felekkel (azaz az áldozattal és az elkövetővel);

– **ötleteket oszthatnak meg egymással** a felekkel együtt arról, hogy kinek lenne hasznos a jelenléte;

- **ösztönözhetik** a feleket, hogy javasoljanak támogató személyeket, a közösség tagjait, valamint szakembereket a további személyek bevonásával járó előnyök kifejtése révén (pl. további erőforrásokat, ismereteket, új nézőpontokat nyújthatnak, „hidat” képezhetnek a szembenálló oldalak között, fokozhatják az empátiát és az egymás iránt érzett, valamint az esett mögött meghúzódó kérdésekkel kapcsolatos megértést stb.);

- **előnyben részesíthetik** a felek arra vonatkozó javaslatait, hogy kit szeretnének meghívni;

– a feleket **tájékoztatathatják** arról, hogy végül ki fogadta el a meghívást, és várhatóan kik vesznek majd részt a találkozón, hogy a felek felkészülhessenek erre;

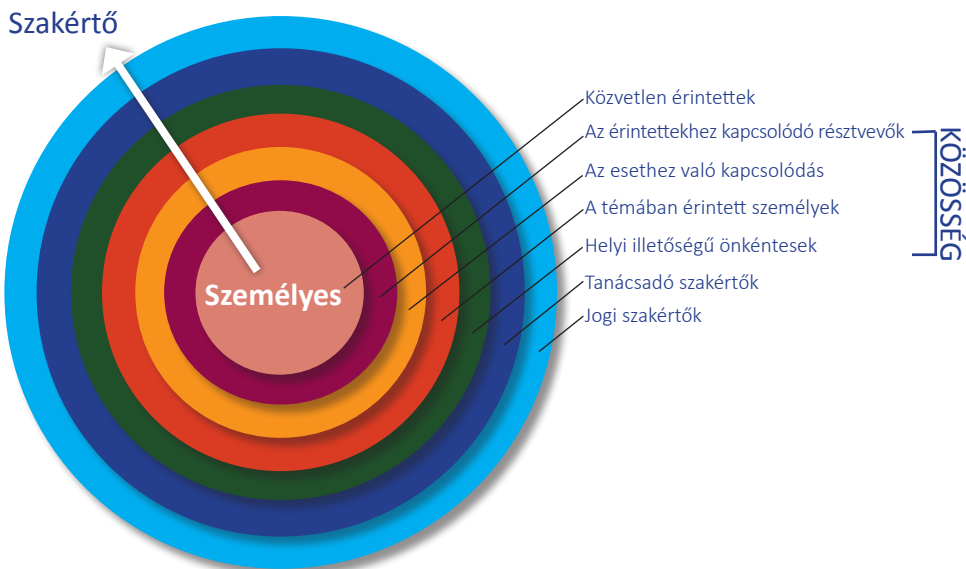
– teret **hagyhatnak** a feleknek a felkészülési szakaszban, hogy felvessék a további résztvevők jelenlétével kapcsolatos aggályaikat és félelmeiket (amennyiben vannak ilyenek);

- a lehetséges aggályokra adott válasz gyanánt **megbeszélhetik a garanciákat**, amelyet az extra résztvevőkkel szemben (is) alkalmazunk (például titoktartás, az alapszabályok tiszteletben tartása, a felek támogatására, nem pedig azok kirekesztésére kell összpontosítaniuk stb.)

A lent látható 1. ábra mutatja azokat a személyeket, akiknek a meghívását mérlegelni kell az előkészületek során.

A nyilat követve és a külső körök felé haladva a meghívottak egyre inkább „szakmai” vagy „névleges”, és egyre kevésbé „személyes” szerepben vannak

1. ábra A békítőkör lehetséges résztvevői

jelen. A kör során azonban arra biztatunk minden résztvevőt, hogy mutassa meg „személyes” arcát. Ezenkívül ugyanabban a kiegyensúlyozó körben foglalnak helyet. A fent említett megkülönböztetés ennél fogva csak az előkészületi szakaszban releváns.

közvetlen felek: azok, akiket áldozat(ok)ként és elkövető(k)ként jogilag érint az eset

a felekhez kapcsolódó résztvevők: a körülöttük lévő támogató közösség

az „esethez kapcsolódó” résztvevők: a közösség azon tagjai, akiket közvetett módon érintett az ügy (például ugyanazon a helyen élnek/dolgoznak/töltenek időt (pl. egy szomszéd, egy gyalogos, egy olyan személy, aki ugyanazon szervezet tagja, amelyhez a felek is tartoznak).

a témában érintett résztvevők: a közösség azon tagjai, akiket nem érint közvetlenül az eset, és nem feltétlenül ismerik a feleket, de azonosulni tudnak az eset valamelyik főbb kérdésével, például azért, mert ők is hasonló jogsértés áldozatai vagy elkövetői voltak (pl. ha horogkeresztet rajzolnak egy közterületre, a közösség egyik tagja jelen lehet a találkozón, hogy elmagyarázza, mit jelent számára ez a jelkép a Holokauszt áldozataként).

helyi illetőségű önkéntesek: a közösség olyan tagjai, akik személyes elkötelezettséget éreznek a helyi ügyek iránt (pl. bűnmegelőzés, a közösség építése és megerősítése stb.), ennél fogva aktívan részt vesznek önkéntesként a helyi testületekben, közösségi beszélgetésekben vagy az egyéb helyi hálózatokban.

tanácsadó szakértők: olyan személyek, akik segíthetnek a bűncselekmény gyökereinek és következményeinek megértésében, és/vagy segídezhetnek a konfliktus mögött meghúzódó főbb kérdések megoldásában (pl. egy pszichológus, szociális munkás, mentálhigiénés tanácsadó, vagy egy környezetvédelmi szakértő, ha a bűncselekmény a környezetszennyezéshez kapcsolódik).

jogi szakemberek: olyan személyek, akik a büntető igazságszolgáltatási rendszerben dolgoznak, és vagy közvetlenül érintettek az esetben, vagy pedig formális szerepükből adódóan más módon jutott tudomásukra az eset (pl. rendőrség, pártfogó felügyelő, ügyész, bíró stb.).

b.) A résztvevők felkeresése és felkészítése

Először azokat a személyeket keressük fel, akiknek a legfontosabbnak ítéljük a jelenlétét, vagy pedig azokat, akik, véleményünk szerint, bizonytalanok lesznek majd a részvételt illetően.

Elsőre megfelelőnek tűnhet, hogy először az áldozattal vegyük fel a kapcsolatot, ám számos gyakorló szakember véli úgy, hogy először jobb az elkövetőt felkeresni. Így nem áll fenn az a veszély, hogy az áldozat várakozással tekint majd a találkozásra, ám végül csalódik, mivel az elkövető nem hajlandó részt venni a találkozón, vagy nem tekinthető megfelelőnek arra.

A kapcsolatteremtésre először általában telefonhívás formájában kerül sor. Ne bonyolítsuk túl a mondandónkat, ne használjunk szakzsargont, egyszerre igyekezzünk tudatos és közvetlen hangon kommunikálni. Röviden magyarázzuk el, hogy esetükben lehetőség van egy olyan találkozóra, amelyen mindenki részt vesz, akit érint az ügy. Ha az illető beleegyezik a részvételbe, kérjünk személyes találkozót, hogy megbeszéljük a folyamat részleteit.

A párbeszédprogram célja lényegében az, hogy valamennyi érintett számára teret és időt adjunk ahhoz, hogy megosszák egymással, mit tartanak fontosnak az esettel kapcsolatban, és hogy hogyan tudnának túllépní a történeteken.

Az első telefonbeszélgetés után általában az a legjobb, ha személyesen tudunk találkozni az összes közvetlenül érintett féllel minden oldalról.

Bizonyos esetekben, amikor nincs lehetőség személyes felkészítő találkozókra (pl. a felek túl messze laknak, nem érnek rá a személyes találkozásra, vagy túlon túl sok az érintett fél) egy mélyreható telefonbeszélgetés is elegendő lehet. Ez esetben először fixáljunk le egy olyan időpontot, amikor nyugodtan tudunk telefonálni 15–25 percen keresztül annak érdekében,

Ennélfogva nem azért vagyunk itt, hogy eldöntsük, mi az igazság és kinek van igaza. A mi szerepünk nem abban áll, hogy megoldási javaslattal álljunk elő. Ez az ő ügyük és az ő megoldásuk, mi azért vagyunk jelen, hogy biztonságos környezetet és egy folyamatot biztosítsunk ahhoz, hogy megtörténhessen ez a párbeszéd.

hogy az ügyfél megértse a folyamatot, és elegendő ideje legyen feltenni a kérdéseit vagy felvetni az aggályait.

Fontos, hogy a kör minden résztvevőjével sor kerüljön egy felkészítő találkozóra vagy telefonbeszélgetésre, amelyben elmagyarázzuk a teljes körfolyamatot, hogy a résztvevők tudják, mire számítsanak.

A felkészítő beszélgetés(ek) során a következő kérdéseket tisztázzuk:

◆ A körfolyamat ismertetése és felkérés a részvételre

Bemutatjuk saját magunkat és a resztoratív eljárást: Mik a következő lépések? Mik a lehetséges kimenetek és alternatívák?

Kifejtjük, hogy az adott esetben lehetőség van egy úgynevezett békítőkör megszervezésére, ami azt jelenti, hogy bizonyos támogató személyek és a közösség egyéb tagjai is részt vehetnek a találkozón. Emellett bizonyos szakemberek, akik segédkezhetnek az eset megértésében és/vagy megoldásában, szintén csatlakozhatnak a körhöz.

Ismertetjük facilitátori szerepünköt.

Azért leszünk ott, hogy biztosítsuk a következőket:

- ◆ hogy mindenki biztonságban érezze magát ebben a párbeszéd-folyamatban;
- ◆ hogy mindenkinek ugyanannyi lehetősége legyen megosztani a gondolatait és érzéseit;
- ◆ hogy a találkozó végkimenetele (amely akár egy írásos megállapodás is lehet) konszenzuson alapuljon, tehát mindenki, aki jóváhagyta azt, „együtt tudjon élni” a megoldással, és az ne tartalmazzon egyetlen olyan pontot sem, amelyet valamilyen fél esetlegesen nem fogad el.
- ◆ hogy a résztvevők megértsék a megállapodásnak a büntető igazságügyi rendszer vonatkozásában betöltött státuszát (pl. a megállapodás az „utolsó szó”, vagy még függ egy bíró jóváhagyásától, aki módosíthat rajta, vagy lehetnek-e annak bármilyen más következményei az igazságügyi eljárásra nézve?).

...e párbeszéd-folyamat célja, hogy valamennyi érintett számára teret és időt biztosítson ahhoz, hogy megosszák egymással, hogy mi az, amit fontosnak találnak az esettel kapcsolatban, és hogy hogyan tudnának túllépni a történeteken.

Ennélfogva nem azért vagyunk jelen facilitátori minőségünkben, hogy eldöntsük, mi az igazság, és kinek van igaza. A mi szerepünk nem abban áll, hogy megoldási javaslattal álljunk elő. Ez az ő ügyük és az ő megoldásuk, mi azért vagyunk jelen, hogy biztonságos környezetet és egy folyamatot biztosítsunk ahhoz, hogy megtörténhessen ez a párbeszéd.

Megkérdezzük, hogy elfogadják-e ezt a megközelítést, és hogy folytathatjuk-e ezek szellemében. Természetesen részletesen ismertetjük a teljes folyamatot, az érintett személy pedig bármikor felteheti a kérdéseit.

A bevezetés után tegyünk fel kifejtendő kérdéseket arra vonatkozóan, hogy hogy érzi magát az adott pillanatban az érintett, és hogy mit gondol a folyamatról.

◆ **Hogy érzi magát most?**

◆ **Mit gondol a történekről?**

Ne szervezzünk békítőkört, ha az áldozat és az elkövető merőben másképp látja a tényeket, vagy ha az elkövető teljes mértékben tagadja, hogy felelős lenne a történekrért. A békítőkörnek nem célja a tényekről való vitázás, vagy a bizonyítékgyűjtés. Ha a fenti helyzet áll elő, az eset valószínűleg nem alkalmas a resztoratív párbeszédre. Ha az elkövető valamilyen szinten felelősséget vállal a tettéért, a békítőkör megszervezhető.

◆ **Mit várna egy ilyen találkozótól?**

Ha minden fél válaszol a kérdésre, máris meghatározhatjuk a kör egy általános, objektív, semleges, pozitív és jövőközpontú célját. Ez segíti majd az embereket abban, hogy erre a célra összpontosítsanak, és azonosulni tudjanak vele.

Mondhatjuk például a következőket: „A találkozó célja az eset hatásának megértése, valamint annak megvitatása, hogy kinek mire van szüksége ahhoz, hogy továbblépjen.”

◆ **Van valami kérdése a folyamattal kapcsolatban?**

◆ **Vannak olyan aggályai, amelyeket fel szeretne vetni?**

Fontos, hogy nyíltan beszéljünk a félelmekről. Ezen a ponton segíthetünk ezek felismerésében, valamint az esetleges kezelésükben. Ez jelentősen fokozhatja az eredményességet, és jobbá teheti a találkozó légkörét.

◆ **Beszéljünk röviden a körről és arról, hogy az hogyan zajlik majd.**

Hangsúlyozzuk, hogy ez egy bizalmas folyamat. Mindenképp magyarázzuk el a beszélő tárgy működését és annak célját. Említsük meg, hogy a beszélő tárgy a beszélés jogát szimbolizálja: akinél van, annak lehetősége van beszélni, akinél nincs, annak pedig lehetősége van meghallgatni azt, aki beszél. A találkozó célja nem az igazság megkeresése, hanem az, hogy mindenki megoszthassa, hogy szerinte mi az igazság, hogy hogyan érintették a történeket, illetve az, hogy beszéljen az érzéseiről. Osszunk meg több információt, ha további kérdések merülnek fel (minél többet tudnak a felek a találkozó előtt, annál inkább biztonságban érzik majd magukat, és annál könnyebb lesz feloldódniuk, ami nélkülözhetetlen a konstruktív találkozéhoz. Ugyanakkor ne mondjunk többet, ha nem érezzük úgy, hogy a feleknek meglenne erre a „kapacitása” (például ha nincs szükségük, nincs elegendő figyelmük vagy képességük a további információk befogadására). A bevezetés végén kérdezzük meg, hogy vannak-e további kérdések a folyamattal kapcsolatban, és ha igen, válaszoljuk meg azokat.

◆ **Kérdezzük meg, hogy meg tudnak-e hívni valamilyen **támogató személyt** – bármilyen barátot, családtagot, vagy a környezetük egy általuk tisztelt tagját, aki mellett fesztelenül érzik magukat, és segítséget nyújthat számukra a találkozó során.**

A gyakorlat azt mutatja, hogy az emberek általában készek támogatni másokat egy ilyen folyamat során, és a véleményükkel nagyban hozzájárulhatnak annak sikeréhez. A támogató személyek nagy segítséget nyújthatnak abban, hogy megtaláljuk az utat a másik oldalhoz.

Ugyanakkor azt is gyakran megfigyeltük már, hogy az emberek nehezen vonnak be olyan személyeket, akik fontosak számukra. Ennélfogva érdemes önmagunkra buzdítani és bátorítani őket az ötletek megosztásának szakaszában: néha meglepő, hogy milyen nagyban hozzájárulhatnak ezek a támogató személyek a körhöz, és mennyire megváltoztathatják annak dinamikáját, konstruktív és támogató erejű találkozóvá formálva azt.

◆ **Kérdezzük meg, hogy vannak-e még olyan tagjai a közösségnek, akiket érint ez az eset és/vagy akik segédkezhetnek annak megoldásában.**

Felmerülhetnek távolibb rokonok, az iskolához tartozó személyek, a környék lakói, vagy bármely formális vagy informális közösség (pl. egy sportklub, egy zenekar, egy civil szervezet) tagjai.

Néhány személyt azért javasolhatnak, mert fontos szerepet töltenek be a közösségen belül,

- ◆ és a jelenlétük hangsúlyossá teszi a találkozót, vagy olyan személyek,
- ◆ akiket ha kihagyunk a párbeszédből, később veszélybe sodorhatják a megállapodás megvalósítását.

Amikor felmérjük a lehetséges résztvevőket, kérdezzük meg, hogy ők szeretnék-e felvenni velük a kapcsolatot és meghívni őket, vagy inkább ránk bízják ezt a feladatot. Utóbbi esetben kérjük el az elérhetőségüket (amennyiben ehhez engedélyt adtak).

Ha más személyek javasolnak „extra” résztvevőket (pl. a másik oldal vagy a facilitátor), kérdezzük meg, hogy van-e bármiféle kifogásuk e további résztvevők csatlakozása ellen. Ismét hangsúlyozhatjuk a találkozó bizalmas jellegét, a biztonságos környezetet, amelyért a facilitátorok felelnek, valamint az ilyen emberek pozitív hozzájárulását a helyzet megoldásához. Kerüljük el a „kellemetlen meglepetéseket”, és gondoskodjunk róla, hogy minden „extra” résztvevő, akit mások javasoltak, legyen elfogadható valamennyi fél számára.

◆ **Gondoljunk bármely környékbeli önkéntes szervezetre, ahonnan valaki eljőhet és hozzájárulhat a párbeszédhez a kérdés közösségi szempontjainak hangsúlyozása révén, és/vagy támogathatja a megoldási folyamatot.**

Ezeket az embereket általában nem ismerik a felek. Sem az esethez, sem a problémához nem kapcsolódnak. Ezek az emberek személyes elkötelezettséget éreznek a helyi kérdések iránt, ennélfogva részt vesznek bizonyos helyi tevékenységekben (pl. tagjai egy helyi bűnmegelőzési testületnek). Így ők motivációt érezhetnek a békítőkörben való részvétellel, a párbeszédben való közreműködésre, valamint a helyzet megoldására.

◆ **Mérlegeljük az egyéb segítő szakemberek bevonását (pl. szociális munkás, pszichológus, ifjúságsegítő, mentálhigiéniai szakemberek stb.)**

A segítő szakemberek nagy segítséget nyújthatnak a felek számára a konfliktus megértésében, elfogadásában és megoldásában azáltal, hogy megosztják a véleményüket az esettel kapcsolatban, és tájékoztatják a feleket a rendelkezésre álló támogatásról (erőforrásokról), amelyet ők vagy a hasonló szervezetek nyújthatnak a jövőben.

(Vegyük figyelembe, hogy ezeket a résztvevőket is fel kell készíteni a körre, és nekik is meg kell érteniük, hogy a kör nem a megszegénytől vagy az ítélkezésről szól, hanem arról, hogy segítsük az érintetteket a „tovább lépésben”).

Ha néhány szakember beleegyezik a részvételbe, tájékoztassuk róla a főbb résztvevőket, és a kellemetlen „meglepetések” elkerülése érdekében kérdezzük meg, hogy beleegyeznek-e ebbe.

◆ **Mérlegeljük a jogi szakemberek** (pl. egy ügyész, egy bíró, egy pártfogó felügyelő, és/vagy egy rendőrtiszt) bevonását

A jogi szakemberek nemcsak a „társadalmat” jelképezik, hanem nagy segítséget nyújthatnak a felek számára abban is, hogy az esetet a jogi eljárás tükrében lássák, jobban felmérjék az ügy kimenetelét, és megértsék az eset hivatalos és tágabb (társadalmi) aspektusait. A jogi szakemberek részvétele emellett komoly jelleget és legitimitást kölcsönözhet az esetnek, ami fontos lehet a felek számára.

Ugyanakkor rendkívül fontos, hogy ne sodorjuk jobban veszélybe a feleket a jogi szakemberek bevonásával. Ha úgy látjuk, hogy ezen személyek bevonása rosszabb helyzetbe hozza a feleket, vagy ha a felek nem szeretnék bevonni e személyeket, ne vonjuk be őket. Az igazságszolgáltatás szereplőinek bevonása csupán egy eszköz, nem pedig maga a cél. Ha az bármilyen módon segíti a feleket az eset megértésében és megoldásában, tegyünk vele egy próbát. Ha további kárt okozhat, inkább hagyjuk.

A felek jogi képviselőinek ideális esetben nem szabad a teremben lenniük, ugyanis az általuk követendő jogi észszerűség gyakran nem kompatibilis a kör értékeivel.

◆ **Egyezzünk meg a dátumban és a helyszínben.**

A helyszínnek lehetőség szerint egy semleges helynek kell lennie (pl. egy közösségi térnek, egy könyvtárnak, egy irodának stb.), amely nem kapcsolódik egyik félhez sem (pl. nem valamelyik fél lakása), ám mindenki által megközelíthető.

Tisztázzuk, hogy mindenki számára megközelíthető-e a helyszín, és hogy szüksége van-e valakinek segítségre az odajutásban. Ami a kitűzött dátumot illeti, elegendő időt kell szánni arra, hogy legalább a főbb érintetteket alaposan felkészítsük. Ugyanakkor fontos, hogy a facilitátor minél előbb beütemezze a találkozót, így az érintetteknek nem kell túl sokat várniuk, és nem keverednek újabb konfliktusokba.

A helyszínnel kapcsolatos további iránymutatásért lásd az 1.5 fejezetet.

◆ **Beszélgjünk meg a találkozó lehetséges időtartamát.**

Fontos, hogy amennyiben erre mód van, valamennyi résztvevő a találkozó legvégéig maradjon. Adott esetben azonban a résztvevők dönthetnek úgy, hogy a jövőben több kört is megszerveznek. A gyakorlat azt mutatja, hogy egy találkozó általában 3 órát kíván meg (az eset összetettségétől függően). Mivel az emberek többségének nehezebbé esik 4 óránál

tovább koncentrálni, egy alkalmat sem szabad hosszabbra tervezni ennél. Ha fiatal vagy speciális szükségletű személyeket is meghívunk, befogadóképességükhöz mérten még rövidebb találkozókra lehet szükség.

Ugyanakkor ha valaki nem tud a találkozót végéig jelen lenni, nyugodtan távozhatsz. Ha ezt előre tudjuk, esetlegesen tájékoztatni lehet róla a többieket, hogy senki ne lepődjön meg vagy érezze csalódottnak magát. Mindenesetre – ahogyan az az egész körre igaz – az eseményen való jelenlét a résztvevők felelőssége is, nemcsak a facilitátoroké. Ha menni akarnak, hadd menjenek. Ezen a ponton a többiek eldönthetik, hogy szeretnék-e folytatni a kört a távozó személy jelenléte nélkül vagy sem. Természetesen arra is van lehetőség, hogy szünetet tartsunk, ha valamelyik résztvevőnek erre lenne szüksége.

◆ **Kérdezzük meg, hogy van-e bármi javaslata a beszélő tárgyat illetően.**

A beszélő tárgy egyrészt egy olyan tárgy, amely fontos a közösség elsődlegesen érintett tagjai számára. Másrészt szimbolizálhatja az eset mögött meghúzódó fő problémát vagy értéket. Fontos, hogy a választott beszélő tárgyhoz személyes történet kapcsolódjon. Ennek következtében az a személy, aki bevezeti a körbe a beszélő tárgyat, saját magáról is elmesélhet valamit.

Fontos szem előtt tartani, hogy a beszélő tárgynak egyesítenie kell a jelenlévőket, nem pedig megosztania őket. Így csak azok a tárgyak jöhetnek szóba, amellyel minden résztvevő pozitívan tud azonosulni. Ha a felek részéről nem érkeznek ötletek vagy kívánságok arra vonatkozóan, hogy mi legyen a beszélő tárgy, említsük meg, hogy a találkozón mi magunk teszünk majd javaslatot egy beszélő tárgyra.

A beszélő tárggyal kapcsolatos további észrevételekért lásd a 2.4. fejezetet.

1.3. Saját magunk felkészítése

a.) **Dolgozzunk párban: válasszunk egy olyan párt, akivel az egész folyamat során jól tudunk együttműködni**

A páros munkának számos előnye van: másik nézőpontból közelíthetjük meg például az egész folyamatot, megoszthatjuk egymással a gondolatainkat, mielőtt döntést hoznánk, támogathatjuk egymást az összpontosításban és a pártatlanságunk megőrzésében, és megoszthatjuk a feladatokat, különösen a felkészítő beszélgetéseket, ha sok résztvevőre számítunk. A találkozó során több figyelmet szentelhetünk a résztvevőknek, és modellezhetjük az együttműködést, valamint jobban biztosíthatjuk a kör biztonságos és kiegyensúlyozott jellegét.

Alapvetően minden esetben a páros munkát javasoljuk, amikor ez kivitelezhető. Kivételes esetekben természetesen akkor is működhet a békítőkör, ha csak egy facilitátor vesz részt benne. Ám minél összetettebb az eset, és minél intenzívebbek az érzelmek, annál inkább ajánlott párban dolgozni.

Beszéljük meg és döntsük el előre, hogy hogyan dolgozunk majd közösen: együtt hajtunk-e végre minden lépést, megosztjuk-e a feladatokat, vagy pedig ötvözzük e két megközelítést.

Hasznos, ha partnerünk hozzáállása hasonló a miénkhez, ugyanis így könnyen rálelhetünk a „közös hangunkra”. Ugyanakkor az is hasznos lehet, ha partnerünk igen különböző személyiség (vagy legalább másmilyen nemű vagy más korosztályba tartozik), mert így kiegészíthetjük egymás erősségeit.

Ne feledjük: a párban végzett munka nem a versenyszellemről szól. „Egy lélek vagyunk két testben”. A feleket nem érdekli az egyéni szerepkörünk. Párként tekintenek ránk, miközben kiépítjük a bizalmat, elfogadják a támogatásunkat, iránymutatásunkat, elfogulatlanságunkat és törődésünket – ez még akkor is igaz, ha valamelyikünkhöz közelebb érzik magukat.

b.) Válasszuk ki a beszélő tárgyat

Beszéljünk a partnerünkkel arról, hogy miről szól ez az eset. Például az összekapcsolódásról? Az együttélésről? Az egymás iránti tiszteletről? A bizalomról és a bizalom elvesztéséről?

Mi lehetne egy megfelelő jelkép, amely minket és a feleket is az eset mögött meghúzódó alapértékre emlékeztet a találkozó során?

Mi jelképezhet valami olyat, ami minden résztvevő számára sokat jelent? Mi emlékeztetheti őket a közös kapcsolódási pontjaikra?

Ha személyes történet fűz minket a kiválasztott beszélő tárgyhoz, az még jobb (például lehet egy kő egy tóból, amelyet néhány éve egy szerettünktől kaptunk, és különleges dolgokat jelent számunkra).

c.) Beszéljük meg a találkozó lehetséges időtartamát.

Gondoljuk végig, milyen váratlan eseményekre kerülhet sor, és hogyan reagálunk majd azokra (pl. ha olyan további személyek jelennek meg, akikre nem számítottunk).

A páros munkának számos előnye van: másik nézőpontból közelíthetjük meg például az egész folyamatot, megoszthatjuk egymással a gondolatainkat, mielőtt döntést hoznánk, támogathatjuk egymást az összpontosításban és a pártatlanságunk megőrzésében, és megoszthatjuk a feladatokat, különösen a felkészítő beszélgetéseket, ha sok résztvevőre számítnunk. A találkozó során több figyelmet szentelhetünk a résztvevőknek, és modellezhetjük az együttműködést; valamint jobban biztosíthatjuk a kör biztonságos és kiegyensúlyozott jellegét.

Gondoljuk végig, hogy vannak-e olyan kérdések vagy résztvevők, amelyek/akik miatt elveszíthetjük az érzelmi kontrollunkat vagy a pártatlanságunkat. Lehetőséges „gyenge pontjaink” felismerése sokkal hasznosabb, mint ha megpróbálnánk tagadni őket. Ha felismerjük a gyengeségeinket, máris sokat tettünk azért, hogy megfelelően kezelhessük azokat. Ha látunk ilyen problémákat, osszuk meg azokat a munkatársunkkal, és beszéljük meg, hogyan támogatjuk majd egymást abban, hogy biztonságos légkört biztosítsunk valamennyi résztvevő számára. Ha úgy érezzük, hogy túlságosan bevonódtunk érzelmileg, osszuk meg ezt a munkatársunkkal, és szükség esetén adjuk át az esetet egy másik szakembernek. Jobban járunk, ha felismerjük és kezeljük a személyes nehézségeinket, mint ha megpróbálnánk tagadni vagy elnyomni azokat.

d.) Hagyjunk elég időt magunknak a találkozó előtt, hogy felkészülhessünk rá lelkileg

A találkozóra való felkészülés részeként hasznos átgondolni a békítőkör struktúráját:

- ◆ Hogyan mutatkozunk majd be?
- ◆ Mit mondunk, mi a kör célja?
- ◆ Milyen szertartást használunk majd?
- ◆ Mik lesznek a nyitó és a záró kérdések?
- ◆ Milyen kérdéseket használhatunk fel?
- ◆ Hogyan osztozunk majd a munkán a társunkkal?

1.4. A terem előkészítése

a.) Keressünk – vagy kérjük meg a résztvevőket, hogy javasoljanak – egy „semleges” helyet a találkozóhoz, amely mindenki számára megközelíthető.

Fontos, hogy egy résztvevő se érezze magát kényelmetlenül a találkozó helyszíne miatt. Egyik résztvevő sem kerülhet domináns szerepbe a helyszín miatt (pl. kedves gesztus, ha valamelyik résztvevő felajánlja a lakását, de „házigazdaként” dominanciát érezhet a találkozó során, ami kihívást jelenthet a kiegyensúlyozott légkör szempontjából).

b.) Alakítsunk ki egy kört a székekből, ne tegyünk asztalt a kör közepére

Hagyjunk kint néhány plusz széket, ha esetleg olyanok is csatlakoznának, akikre nem számítottunk. Ha lehetséges, legyen minden szék egyforma, de legalább ugyanolyan magas.

Ne tegyünk asztalt a kör közepére. Fontos, hogy a mentális és spirituális energiák anélkül áramoljanak a résztvevők közt, hogy azt megzavarnák a bútorok. Ha lenne asztal a kör közepén, a résztvevők esetleg arra tennék a beszélő tárgyat ahelyett, hogy a kezükben tartanák, ez pedig csökkentheti az „egyesítő” hatást.

Néhány embert talán kellemetlenül érint, ha nincs előttük asztal. A találkozó azonban a bizalom és az önbizalom kiépítéséről szól, így ha az elején furcsának is tartják, remélhetőleg idővel el tudják fogadni ezt a felállást. A párbeszéd azonban sokkal átláthatóbb és őszintébb lehet, ha a résztvevők nem tudnak „elbújni” az asztaluk mögé.

Mindazonáltal elhelyezhetünk egy kisebb, szimbolikus tárgyat a kör közepére a földre, amely a kört meghatározó értékeket jelképezi, és segít egy „fókuszpont létrehozásában, amely lehetővé teszi, hogy a szívünkben szövegezzünk és a szívünkkel hallgassuk egymást” (Pranis, Circle Keeper’s Handbook, 7. o.). Mindezeket csak akkor használjuk, ha úgy érezzük, hogy az adott körülmények között megfelelnek a résztvevőknek.³

c.) Készítsünk üléstervet

Az ültetés létfontosságú a körök esetében, ugyanis a beszélgetés ülésrendben halad.

Ne feledjük: ha nem döntjük el előre, hogy hogyan üljenek le az emberek, és hagyjuk, hogy ösztönösen foglalják el a helyüket, az is egyfajta „ülésterv”: az a fajta ülésterv, amelynél maguk a résztvevők döntenek el, hogy hogyan érzik magukat a legfesztelenebbül. Ez különösen olyan esetekben számít jó gyakorlatnak, ahol a résztvevők régebbiről ismerik egymást, és szorosan kapcsolódnak egymáshoz (pl. ugyanannál a szervezetnél dolgoznak vagy ugyanabban a városrészben élnek), és nem kiélezettek a felek közötti ellentétek. Ez a spontán ültetési rend akkor tanácsos, ha nem áll fenn a veszélye annak, hogy valaki kellemetlenül érzi magát a mellette ülő ember miatt.

A következőkben adunk néhány tippet, ha úgy döntenénk, hogy szeretnénk ülésrendet készíteni. Vegyük figyelembe, hogy ezek csupán tippek, amelyekről bármikor eltérhetünk, ha az adott eset másfajta ültetést kíván meg.

Tegyük olyan fesztelenné és támogatóvá a „kör ritmusát”, amennyire csak lehet, hogy mindenki biztonságban érezze magát a helyzetében. Az, hogy ezt hogyan érjük el, esetről esetre változhat.

◆ A facilitátorok ültetési rendje

...tegyük olyan feszte-
lenné és támogatóvá a
„kör ritmusát”, ameny-
nyire csak lehet, hogy
mindenki biztonságban
érezze magát a helyzeté-
ben. Az, hogy ezt hogyan
érjük el, esetről esetre
változhat.

Néhány facilitátor szeret egymás mellett helyet foglalni. Ebben az esetben könnyebb az egymással folytatott kommunikáció, érzik egymás energiáját, könnyedén átadhatják egymásnak a beszélő tárgyat, és az ő észrevételeik megosztására fordulónként csak egyszer kerül sor, így inkább a „résztevők vezetik” a fordulót.

Néhány facilitátor szeret egymással szemben helyet foglalni. Ez jó módja annak, hogy a „középső” személyek legyünk a körön belül. Mivel e módszer esetében a facilitátorok a forduló közepén tesznek észrevételt, további támogatást nyújthatnak a résztvevők számára. Emellett, ha valamelyik résztvevő válasza eltereli a beszélgetést a párbeszéd középpontjában álló kérdéstől, vagy nem konstruktív irányba viszi azt, a facilitátor – aki a kör felénél foglal helyet –, kissé konstruktívabb és összeszedettebb mederbe „terelheti” a válaszokat.

◆ **Ki üljön a facilitátor mellé?**

A facilitátor mellett (általában a bal oldalán) ülő személy központi szerepet kap, ugyanis sok esetben innen érkeznek az első válaszok. (Bár – ahogyan az kifejtésre került a 2.4. részben – a facilitátor minden kérdés után eldöntheti, hogy kinek adja először a beszélő tárgyat. Ezzel a technikával kezelhetővé válnak az egyensúlyhiányok, és a hallgatagabb résztvevőkre több figyelem összpontosul a körön belül.)

Ha elsőként válaszolhat, az különféle előnyöket és kihívásokat tartogat a válaszadó számára. Egyrészt megszabhatja a beszélgetés hangvételét és a kör fő témáját. Másrészt néha nehéz elsőként válaszolni anélkül, hogy tudnánk, mit gondolnak a többiek.

Néhány személy (például az olyan kérdésekkel kapcsolatban, hogy „Mi történt?”) eleinte szereti meghallgatni mások mondanivalóját, majd átgondolni a saját álláspontját és csak azután megnyilvánulni.

Ajánlott azt javasolni az áldozatnak vagy a támogatójának, hogy ők foglaljanak helyet közvetlenül a facilitátor bal oldalán, ugyanis így mindig nyitva áll majd számukra a lehetőség, hogy elsőként válaszoljanak a kérdésekre. Eközben azonban mondhatják azt, hogy először meg szeretnék hallgatni a többiek mondanóját, így a beszélő tárgyat oda lehet adni valaki másnak, aki elkezdte a kört.

Ha úgy érezzük, hogy az áldozat túl sebezhető, kevésbé fejlettek a verbális készségei, vagy valami oknál fogva nincs abban a helyzetben, hogy ő szólaljon meg először, kérjük meg valamelyik támogatóját, hogy üljön mellénk, és legyen ő az „első” a körben.

◆ **Hova üljenek a többiek?**

Mind az áldozat(ok)nak, mind az elkövető(k)nek a támogató(i)k mellett vagy között kell helyet foglalniuk, hogy biztonságban és fesztelenül érezzék magukat.

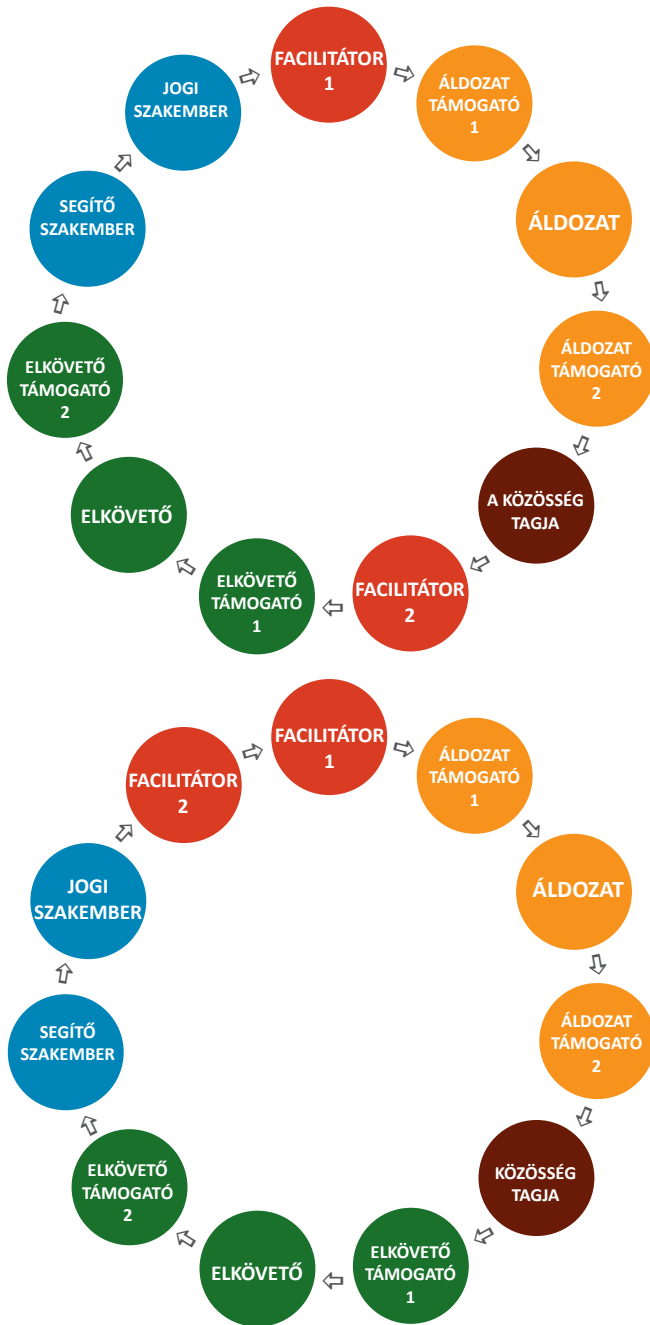
Az áldozatoknak és az elkövetőknek nem szabad egymás mellé ülniük. Ideális esetben a támogatóiknak sem szabad egymás mellett helyet foglalniuk. Az egyik megoldás az, ha a két facilitátor a két csoport között ül le.

Egy másik lehetőség pedig az, hogy a támogató szakértők (pl. a szociális munkás, a pszichológus stb.) vagy a közösség azon tagjai, akik észrevételeikkel „hidat” képeznek a felek között, leülnek az áldozat és az elkövető „csoportjai” közé, hogy csökkentsék a közöttük fennálló feszültséget.

A szakemberek és az igazságügyi képviselők a kör „végén” foglalhatnak helyet, mivel ők jók abban, hogy összefoglalják az esetet, vagy egy átfogóbb perspektívát vázoljanak fel annak lehetséges kimeneteléről (pl. azáltal, hogy emlékeztetik az embereket arra, hogy mi történik, ha teljesül a megállapodás, és mi történik, ha nem).

Általában azok beszélnek a forduló későbbi szakaszában, akik kevésbé érintettek személyesen az ügyben (pl. a pártfogó felügyelő).

Az itt látható számok két lehetséges ülésrendet jelölnek:

2. A kör folyamata

2.1. A kör célja

Bár a facilitátoroknak már a felkészülés során meg kell beszélniük, és szem előtt kell tartaniuk a „kör célját”, a „végső célt” elég akkor meghatározni, ha a résztvevők megérkeztek a találkozóra.

Más szóval a konkrét kör célját azután határozzuk meg, miután láttuk, hogy ki jött el ténylegesen a találkozóra.

Ha minden meghívott résztvevő eljön, a körnek az marad a célja, amelyet korábban meghatároztunk (pl. „Hogyan találhatnánk ezután az eset után egy olyan megoldást, amely mindenki számára elfogadható?”).

Előfordulhat, hogy egy vagy több fél különböző okoknál fogva nem jelenik meg a találkozón (pl. meggondolták magukat, vagy valamilyen váratlan esemény meghiúsította a részvételüket, és erről nem volt lehetőségük tájékoztatni minket).

Ez esetben dönthetünk úgy, hogy elhalasztjuk a találkozót, vagy megbeszélhetjük a jelenlévőkkel a következőket: „Áttegyük-e a találkozót egy olyan időpontra, amikor mindenki ráér, vagy használjuk ki ezt az alkalmat arra, hogy megosszuk a saját gondolatainkat arról, hogy mit gondolunk és hogy érzünk az esettel kapcsolatban, és meghallgassuk mások mondandóját?”

Ha a felek beleegyeznek a folytatásba, a jelenlévők segítségével átalakíthatjuk a kör célját a következők végiggondolásával: „Mi lehet számukra a legfontosabb kérdés a kör ezen pontján?”

Természetesen bizonyos személyek távolmaradása (különösen, ha az áldozatról vagy az elkövetőről van szó) esetlegesen következményekkel járhat a eljárásra nézve, de ez még nem jelenti azt, hogy nem kerülhet sor eredményes párbeszédre azok között, akik eljöttek, és a maradás mellett döntöttek (pl. arról, hogy mi történt pontosan, amikor kialakult a konfliktus, és kiben milyen gondolatok és érzések vannak jelenleg?).

Ugyanakkor ismét hangsúlyozandó, hogy a békítőkör a résztvevők érdekeit szolgálja, nem pedig a facilitátorokét. Facilitátorként jelen vagyunk és hozzáférhetőek vagyunk, ha a résztvevők úgy döntenek, hogy szeretnék kihasználni ezt az alkalmat. Ám ha szívesebben halasztják el vagy mondják le a találkozót, az az ő döntésük. Facilitátorként nem szabad jobban akarnunk a találkozót a résztvevőknél. Természetesen ezen a ponton említést tehetünk a körbeszélgetés lehetséges előnyeiről, ha mégis úgy döntenének, hogy maradnak.

Ha valaki hiányzik a körből, a facilitátornak meg kell kérnie a résztvevőket, hogy próbáljanak ne beszélni arról/azokról a személy(ek)ről, aki(k) nincs(enek) jelen, hanem inkább saját magukról beszéljenek.

Ezáltal megelőzhetjük, hogy a körök a jelen nem lévők további kirekesztéséhez, hibáztatásához és elítéléséhez vezessenek.

2.2. A négy szakasz jelentősége

A körfolyamat négy szakasza:

1. Találkozás és bemutatkozás
2. Bizalomépítés
3. A témák azonosítása
4. Cselekvési terv kidolgozása

Ahogy Kay Pranis írja: „a kapcsolatépítésnek a folyamatban betöltött szerepe egyértelműen látszik a fenti diagramon, amely négy egyenlő részre osztja a folyamatot” (Pranis, Circle Keeper’s Handbook, 15. oldal).

Ezenkívül arra is rávilágít, hogy egy kiegyensúlyozott körpárbeszéd különböző szakaszai elegendő időt és teret biztosítanak minden résztvevő számára, hogy jelen legyen a testében, szívében, elméjében és szellemében.

A körtalálkozó első két szakasza nem megy bele részletesen magába a konfliktushelyzetbe. A kör minden résztvevőjének megvan a lehetősége, hogy megnyilvánuljon, és meghallgassa a többieket egy biztonságos környezetben. Ha figyelmet fordítunk magára a beszédre és a hallgatásra mint cselekvésre, mielőtt megvizsgálánk a konfliktust, őszintébb, tiszteletteljesebb és konstruktívabb módon nyílik tér a konfliktus megbeszélésére.

Különösen a „bizalom kiépítésének” szakasza kiemelten eset- és kultúrafüggő (bár ez a kör egészéről is elmondható). Néhány személy számára segítőkész kiindulópont lehet az értékek és a kapcsolódás absztrakt dimenziója, másoknak azonban ez nagyon eltérhet a megszokott kommunikációs módszerétől, ami kellemetlenséget és ellenállást szülhet.

Facilitátorként meg kell találnunk a kiegyensúlyozott módját annak, hogy anélkül alkalmazzuk a körmegközelítés „spiritualitását”, hogy túlságosan elrugaszkodnánk a résztvevők általános szokásaitól (pl. ha a békítőkörre egy bírósági irodában kerül sor egy bürokratikus környezetben, máris furcsa lehet körben helyet foglalni egy asztal nélkül).

Kísérleteznünk kell, hogy felfedezzük, mit tudnak a résztvevők ténylegesen ellenállás nélkül elfogadni, és nem szabad többet tennünk annál, mint ami még „befelé” a résztvevők számára.

Mielőtt a jövőről beszélénk a cselekvési terv szakaszában, bizonyosodjunk meg róla, hogy elég időt hagyunk, és minden résztvevőt megkértünk, hogy ossza meg, mi okozta számára a legnagyobb nehézséget.

A facilitáció révén megteremtett egyensúlyra mindig törekedjünk: támogassuk azokat, akiknek nehezükre esik megnyílni, és segítsünk „lelassítani” azoknak, akik „gyorsabban” szeretnének haladni és siettetnék a megoldások megbeszélését.

Minden résztvevő a sérelmek és a fájdalmak egy „hátizsákjával” érkezik a találkozóra. Az első három szakasz célja, hogy a résztvevők „kiürítsék” a hátizsákjukat, azaz megosszák a sérelmeiket, hogy ezt követően képesek legyenek meghallgatni másokat. Egyesek számára ez rövid időt vesz igénybe. Másoknak több időt kell eltölteniük a kör által kialakított légkörben, hogy megnyíljanak.

Minden olyan „fájdalom”, amely közvetlenül a konfliktushoz kapcsolódik, ám nem került kifejezésre az első három szakasz alatt, „visszaüthet”, és később, a cselekvési terv szakaszában megnehezítheti a megoldási folyamatot. Így érdemes mindenki számára elég időt hagyni, hogy kibeszélje magát, mielőtt áttérnének a problémákra és a jövőbeli megoldásokra.

A cselekvési terv nincs előre meghatározva. A cél az, hogy a kör összes résztvevője megpróbálja megtalálni azt a módszert, amely segítségével kezelni tudja a konfliktust és túl tud lendülni azon. Ez magában foglalhatja annak megtanulását is, hogy hogyan előzzék meg a hasonló konfliktusok jövőbeli kialakulását. A kör valamennyi résztvevője (és nem csak az elkövető) maga is kezdeményezhet olyan elképzeléseket vagy cselekedeteket, amelyeket támogatni szeretne a megoldás céljából.

2.3. A facilitátor szerepe

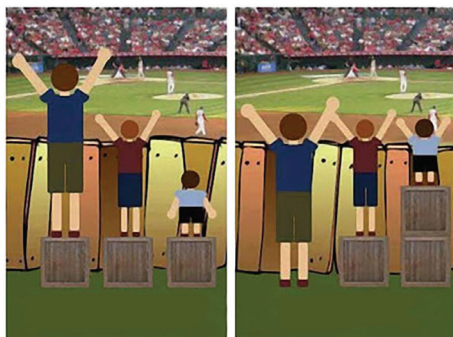
Elengedhetetlen, hogy a facilitátor pártatlan (vagy más szóval „mindenki pártján álló”) legyen a folyamat egésze alatt, és nem szabad senkinek az oldalára állnia. Ez azonban nem jelenti azt, hogy nekünk is semlegesnek kell maradnunk. Épp ellenkezőleg: résztvevőként a facilitátorok is a folyamat részét képezik, így rájuk is ugyanazok a szabályok vonatkoznak, és ők is megoszthatják a saját érzéseiket és történeteiket, ha azok megfelelőek és támogatóak a felek számára. Ugyanakkor az általános vélekedés szerint a facilitátoroknak nem szabad megoldási javaslatokkal előállniuk.

Nyújtsunk annyi támogatást és önrendelkezési lehetőséget, amennyit csak tudunk, hogy biztosítsuk, hogy minden „oldalla” egyenlő bánásmódot alkalmazzunk, és ugyanannyi támogatásban részesítsük őket a találkozói egésze alatt.

Azok, akiknek több támogatójuk van, „erősebbnek” érezhetik magukat a találkozó során. Ebben az esetben a facilitátorok extra támogatást nyújthatnak a másik oldalnak, hogy ők is „egyenlő” mértékben támogatva érezzék magukat.

Ami igazán számít, az az *általános* támogatás, amelyet az egyes felek élveznek, így természetes, hogy bizonyos személyeknek több támogatásra van szüksége (pl. akiknek gyengébbek a szociális vagy verbális készségei, vagy akik nem rendelkeznek támogatókkal), másoknak pedig kevesebbre (pl. akik eleinte erősebb pozícióban vannak, vagy több támogatóval rendelkeznek a körön belül).

A fenti pont szemléltetéseképp a lenti képen³ látható, hogy a kép bal oldalán mindenki ugyanannyi támogatást kap a facilitátoroktól, és ez az „erő” különböző szintjeit hívja életre, a jobb oldalon pedig a facilitátorok önrendelkezésre buzdító és támogató hozzáállással megpróbálják az összes fél egyenértékű önrendelkezését támogatni, amennyire csak lehetséges:

A körtalálkozóra valamelyest felkészülhetünk azáltal, ha mérlegelünk néhány témát, kezdőkérdést vagy csinálunk egy forgatókönyv-vázlatot. Mindazonáltal használjuk a terveinket (és módosítsuk azokat rugalmasan) a tényleges kördinamikának megfelelően. A legfontosabb, hogy használjuk a saját személyes hangvételünket és személyiségünket a találkozó során: ahogyan a többi résztvevőnek, úgy nekünk is ki kell fejeznünk a gondolatinkat, és „szívből” kell szólnunk.

Amikor dilemmába ütközünk, nem értünk valamit, vagy nem érezzük jól magunkat a körben, a többi résztvevőhöz hasonlóan őszintén kifejezhetjük ezt. Ha támogató, önrendelkezésre buzdító, konstruktív és „mindenki pártján álló” hozzáállással veszünk részt a körben, az hitelessé és bizalomra érdemessé tesz majd minket a résztvevők szemében.

Ez eredményesen megvalósítható például, ha az új kérdés feltétele előtt megosztunk egy támogató összefoglalót/mondatot/gondolatot.

3 A kép 2013. október 24-én került lementésre a következő oldalról: <http://sherinefahmy92.files.wordpress.com/2013/02/equality-vs-equity.jpg>

Általánosságban kijelenthető, hogy amikor visszatér hozzánk a beszélő tárgy, gyakran hasznos lehet összekötni az egyes fordulókat néhány motiváló mondattal. Amikor a kör gördülékenyen halad és a résztvevők készen állnak rá, hogy még egy forduló erejéig reflektáljanak a többiek mondandójára, nem kell folyamatosan észrevételeket tennünk. Egyszerűen csak csöndben odaadhatjuk a beszélő tárgyat egy következő fordulóra, ha úgy érezzük, hogy a résztvevők szeretnék hozzátenni valamit az elmondottakhoz, vagy reagálnának azokra.

A mediációval ellentétben a facilitátor jóval kevesebbszer avatkozik be a körbe további észrevételekkel, magyarázatokkal vagy a mondatok újbóli megfogalmazásával, és sokkal inkább támaszkodik magára a kördinamikára. Amikor azt mondjuk, hogy „bízunk a körben”, az azt jelenti, hogy ahogyan a beszélő tárgy kézről kézre jár, a résztvevőknek anélkül nyílik lehetősége arra (és ezzel élnek is), hogy újból megkérdézzenek vagy átfogalmazzanak dolgokat, illetve megerősítsék és szabályozzák egymást, ha szeretnék, hogy a facilitátor ebbe beavatkozzon.

A facilitátorok tehát főleg akkor járulnak hozzá a körhöz, amikor a beszélő tárgy visszajut hozzájuk. A facilitátorok néha megszólalhatnak a beszélő tárgy nélkül is, ha a kör alatt facilitálásra vagy pontosításra van szükség (Pranis, Circle Keeper's Handbook, 16. o.): amikor valaki esetleg megbántva érzi magát a párbeszéd során, vagy bizonyos alapvető kérdésekre nem kap választ, és ez később frusztrációt válthat ki egyesekből. A facilitátorok azonban általában nem szólalnak meg a beszélő tárgy nélkül. Az azzal kapcsolatos további részletekért, hogy mikor avatkozhat be a körbe a facilitátor, lásd a 2.4. fejezetet.

2.4. A beszélő tárgy jelentősége

Ahogy arról már szó esett, a beszélő tárgy egy olyan tárgy, amely mindig része a békítőkört magukban foglalkozó találkozóknak. A tárgy egy megbeszélte irányban, legtöbbször az óramutató járásával megegyező irányban vándorol végig a körön egyik személytől a másikig. Az általa betöltött konkrét szerep abban áll, hogy csak az az ember beszélhet, aki épp a kezében tartja azt. Minden további résztvevőnek – beleértve a facilitátort – a többieket kell hallgatnia és meg kell várnia, amíg a beszélő tárgy elér hozzá. Ekkor jött el annak az ideje, hogy ő ossza meg mondanivalóját.

A beszélő tárgy minden résztvevőt beszédre hatalmaz fel, és hallgatásra int, így „kiegyenlítő” hatással van a körre. A beszélő tárgy emellett lehetőséget biztosít a többi résztvevő számára, hogy anélkül hallgassanak meg másokat és gondolkozzanak el az elhangzottakon, hogy azonnal reagálnának.

Ennélfogva biztosítja, hogy ne csak az erős verbális készségekkel rendelkező személyek kapjanak lehetőséget a beszédre, és mások ne csak őket hallgassák. Mindenki továbbadhatja a beszélő tárgyat anélkül, hogy megszólalna, ha ez a kívánsága. A pillanat és a lehetőség azonban mindenki számára adott a beszédhez. A beszélő tárgy valamilyen szinten arra „tanít”, hogy őszintébben nyilvánuljunk meg és mélyebben odafigyeljünk másokra.

Kivételes esetekben a facilitátorok a beszélő tárgy nélkül folytathatják, és moderált párbeszéddé alakíthatják a beszélgetést, ha ez praktikusabbnak tűnik a találkozó bizonyos szakaszainál. Ugyanakkor javasolt visszatérni a körmódszerhez, amint újra fontossá válik, hogy minden egyes résztvevő megossza a nézeteit, és hozzájáruljon a tárgyalat kérdéshez.

A kördinamika eredményesen segíthető, ha a beszélő tárgy segítségével megadjuk az esélyt a többieknek arra, hogy ők legyenek az „első válaszadók”. Ha a facilitátorok például úgy érzik, hogy fontos, hogy egy adott kérdést egy bizonyos személy válaszoljon meg először, odasétálhatnak az illetőhöz, és a kezébe adhatják a beszélő tárgyat, jelezve, hogy elsőként az ő véleményét szeretnénk meghallgatni (függetlenül attól, hogy hol ül a körben).

Az például jól működhet, ha fiatalok is részt vesznek a körben, ugyanis az ő érzéseik gyakran rendkívül egyértelműek és közvetlenek. „Természetes bölcsességük” gyakran „meglepheti” a felnőtteket, és őszinte hangvétel kölcsönözhet a teljes fordulónak.

Ha ez bizonyos alkalmakkor megfelelőnek tűnik, a facilitátorok megkérdezhetik, hogy ki szeretné kezdeni a kört. Ezt követően a válaszában leginkább biztos személy lesz az, aki elkéri a beszélő tárgyat. Ez esetben akár le is tehetjük a beszélő tárgyat középre, és bátoríthatjuk a résztvevőket, hogy az vegye fel, aki először kíván megszólalni.

Amikor azt mondjuk, hogy „bízunk a körben”, az azt jelenti, hogy ahogyan a beszélő tárgy kézről kézre jár, a résztvevőknek anélkül nyílik lehetősége arra (és ezzel élnek is), hogy újból megkérdezzenek vagy átfogalmazzanak dolgokat, illetve megerősítsék és szabályozzák egymást, ha szeretnék, hogy a facilitátor ebbe beavatkozzon.

2.5. A találkozó menete⁴

A továbbiakban bemutatjuk a kör felépítésének egy lehetséges formáját. Ez azonban szokás szerint nem egy forgatókönyv vagy egy kőbe vésett szerkezet, hanem a praxisunkon alapuló ötletek gyűjteménye. A beszélgetést elősegítő hasznos kérdések listájáért lásd a III. fejezetet.

a.) Bevezetés

◆ **Üdvözljük mindenkit.**

Jó gyakorlat lehet, ha a terembe lépve kézfogást kezdeményezünk, és megköszönjük a résztvevőknek, hogy eljöttek, amennyiben ez összhangban áll a résztvevők kultúrájával.

◆ **Amikor mindenki leült, várjuk meg, amíg a résztvevők elcsendesednek, és mutatkozzunk be.**

4 Itt nem osztottuk fel a feladatokat a facilitátorok között. Az, hogy ki mit csinál, az az aktuális páron és az általuk meghozott döntéseken múlik.

◆ **Köszönjük meg mindenkinek, hogy eljött a találkozóra, amelynek a témája (itt említsük meg a kör célját).**

Beszéljünk egyszerűen és röviden, hogy mindenki azonosulni tudjon a mondandókkal. Ügyeljünk a semleges nyelvhasználatra. Mivel a körfolyamat arról szól, hogy „leszedjük” az emberekről a rájuk ragasztott címkéket, és az emberi oldalukat hangsúlyozzuk, ne használjunk olyan címkéket, amelyek negatív jelentést hordoznak, vagy túlságosan a büntető igazságszolgáltatási eljárást idézik eszünkbe. Ilyen például az „áldozat”, az „elkövető” vagy a „bűntény” kifejezés (használjuk helyette inkább a „felek”, az „érintett személyek”, a „téma”, a „kérdés” vagy az „eset” szavakat).

◆ **Ismerjük el mindenkinek a felkészülési szakaszban tett erőfeszítéseit, valamint azt, hogy úgy döntöttek, hogy csatlakoznak és hozzájárulnak a párbeszédhez.**

◆ **Tegyünk említést a találkozó önkéntes és bizalmas jellegéről.**

◆ **Határozzuk meg, hogy mi a találkozó időkerete, és kérdezzük meg, hogy mindenki el tudja-e azt fogadni.**

◆ **Említsük meg, hogy a találkozó zárulhat írásos megállapodással, ha a résztvevők úgy kívánják. A megállapodásnak azonban konszenzuson kell alapulnia, tehát csakis olyan pontokat tartalmazhat, amelyekkel mindenki együtt tud élni.**

Kifejthetjük, hogy mi történik, ha megállapodást kötünk és teljes mértékben teljesülnek annak pontjai, valamint azt, hogy mi lesz, ha nem kötünk megállapodást, vagy nem tartjuk be annak pontjait.

Egy másik alternatíva, hogy ezt a kör lehetséges kimeneteléről és hatásáról szóló részt egy olyan hivatalos szakember fejtse ki a beszélgetés elején, aki a körben ül, és rálátása van az esetre.

◆ **Vezessük be a beszélő tárgyat.**

Osszuk meg, hogy milyen értéket képvisel számunkra a beszélő tárgy. Ha van olyan személyes történetünk, amely a tárgyhoz kapcsolódik, meséljük el azt is.

◆ **Magyarázzuk el a beszélő tárgyhoz kapcsolódó szabályt.**

Mindenkinek joga van beszélni, aki épp a kezében tartja azt. Ez egyben azt is jelenti, hogy az a személy, aki a tárgyat a kezében tartja, azt mondhatja, amit ő maga az igazságnak vél. A találkozó tehát nem az egyetlen és abszolút igazság megkereséséről szól, hanem arról, hogy meghallgassuk, ki mit gondol a helyzetről. Ez egyben azt is jelenti, hogy azoknak, akik épp nem tartják a kezükben a beszélő tárgyat, lehetőségük van meghallgatni azt, aki beszél. Mindenki lehetőséget kap a beszédre, amikor eljut hozzá a beszélő tárgy. Mindenkinek lehetősége van rá, hogy továbbadja a beszélő tárgyat, ha az adott ponton nem szeretne semmit hozzáfűzni a beszélgetéshez.

A facilitátorok néhány esetben a beszélő tárgy nélkül is feltehetnek kérdéseket, vagy észrevételeket tehetnek a párbeszéd megkönnyítése érdekében.

A facilitátorok bizonyos pontokon hagyhatják, hogy a beszélgetés a beszélő tárgy nélkül folyjon tovább, ha így látják megfelelőnek.

◆ **Magyarázzuk el a többi alapszabályt:**

◆ A következő kereteket beszéljük át a résztvevőkkel:

- ◆ osszák meg gondolataikat olyan őszintén és hitelesen, amennyire csak tudják
- ◆ beszéljenek és hallgassanak meg másokat tiszteletudóan
- ◆ tartsák tiszteletben a titoktartást
- ◆ némítsák le a telefont
- ◆ lehetőség szerint törekedjenek arra, hogy magukról beszéljenek (egyes szám első személyben)
- ◆ lehessen egyet nem érteni
- ◆ lehessen passzolni

◆ **Kérdezzünk rá, hogy mindenki elfogadja-e ezt a beszélő tárgyat és ezeket a szabályokat.**

◆ **Amennyiben igen, elindul az első kör. Kérjünk meg mindenkit, hogy mutakozzon be, és kérdezzük meg, hogyan szólítsuk őket.**

Arra is megkérhetjük őket, hogy válaszolják fel röviden, hogyan kapcsolódnak az esethez. Ugyanakkor ha bizonyos személyek elkezdik megosztani a „történetüket” (miért mérgesek, mi történt stb.), udvariasan lépünk közbe, és kérjük meg őket, hogy csak a nevüket mondják el. A mondandójuk nagyon fontos, épp ezért lesz elkülönítve a megfelelő idő arra, hogy ezekre a kérdésekre összpontosítsunk.

(A cél az, hogy megakadályozzuk az embereket abban, hogy azonnal a „témák kifejtésének szakaszába” ugorjanak, mielőtt lezajlott volna a bizalom kiépítésének szakasza.)

b.) A bizalom kiépítésének szakasza

Az értékek összegyűjtése, valamint iránymutatások megalkotása a beszélgetéshez

„Kérjük, ossza meg, hogy mire van szüksége a többi résztvevőtől ahhoz, hogy oldottan érezze magát, és nyíltan és őszintén tudjon beszélni ebben a körben.”

Magyarországon számos más kérdéssel kísérleteztünk az értékek összegyűjtéséhez és az iránymutatások megalkotásához. Úgy tűnt, hogy ez az egyetlen kérdés, ami működik. Természetesen ugyanez másképp is megfogalmazható vagy alkalmazható a résztvevők verbális és absztrakciós készségei, valamint igényei függvényében.

Néha nehéz megmaradni a bizalomépítő szakaszban:... Ugyanakkor érdemes megpróbálni, mert ez lehetőséget biztosít arra, hogy mindenkinek meglássuk egy „új, emberi arcát” és erősségét.

Érzékenyeknek kell lennünk a felek igényeire: ha nagyon feszültek vagy máris úgy érzik, hogy a kör légköre „túlontúl ismerős”, érdemes lehet ezt a részt gyorsan és egyszerűen végigcsinálni (csak egy forduló), hogy ne idegenítsük el tőlük túlzottan a kör folyamatát.

A facilitátorok is megosztják azokat az értékeket és igényeket, amelyek fontosak számukra. Az egyik facilitátor „modellezheti” ezt azzal, ha elkezdti ezt a fordulót, és továbbadja a beszélő tárgyat.

Az értékek összegyűjtéséről szóló forduló lezárásaként megkérdezhetjük, hogy mindenki „együtt tud-e élni” a többiek által említett értékekkel. Ha igen, azt máris sikerként könyvelhetjük el, ugyanis a kör tagjai képesek voltak megegyezni abban, hogy milyen értékeket kell tiszteletben tartani a párbeszéd során.

Ha nézeteltérés merül fel az értékek kapcsán (ha nincs konszenzus), további fordulókra lehet szükség annak meghatározása érdekében, hogy mely értékek fogadhatók el mindenki számára.

Bizalomépítés egy olyan téma vagy érték segítségével, amely

- ◆ elég egyszerű ahhoz, hogy mindenki megértse
- ◆ egyesíti a résztvevőket
- ◆ pozitív légkört biztosít a találkozóhoz.

A felkészítő szakasz során gyűjtött benyomások alapján beszéljük meg a munkatársunkkal, hogy mi legyen az első „tematikus” kérdés, pl.

Mi volt számára a legjobb élmény a múlt héten? (Egy történet, amelyet mindenki megoszthat, és pozitív légkört teremt.)

Mit jelent az Ön számára a család? (Egy olyan erősség, amelyen esetleg mindenki osztozik...)

Mit jelent az Ön számára a barátság? (Egy olyan érték, amelyben kárt tett ez a konfliktus, és amelyről pozitívan ejthetünk szót...)

Néha nehéz megmaradni a bizalomépítő szakaszban, vagyis felvetni ezeket a kérdéseket és rávenni az embereket a válaszadásra (de egyelőre nem megbeszélni a problémákat).

Ugyanakkor érdemes megpróbálni, ugyanis ez lehetőséget biztosít arra, hogy mindenkinek meglássuk egy „új arcát” és erősségét (amely kissé különbözik azoktól a pozícióktól vagy identitásoktól, amelyekkel az illetők a körbe érkeztek). Emellett olyan értékeket is felszínre hozhat, amelyekre a résztvevők később visszautalhatnak a párbeszéd során (például a következőt mondhatják egymásnak: „Azt mondta, fontos az Ön számára az őszinteség. Most el kell mondania, hogy mi az őszinte véleménye!”)

c.) A „problémák megbeszélésének” szakasza

- ◆ **Amikor úgy érezzük, hogy az emberek készek arra, hogy a következő szakaszba lépjenek, megkérhetjük őket, hogy próbálják meg felfedezni a MÚLTAT:**

„Bár tudjuk, hogy nem könnyű visszagondolni és felidézni a történeteket, próbáljunk most a tényleges esetre összpontosítani.”

- *Mi történt? vagy*
- *Mit szeretne megosztani velünk a történetekkel kapcsolatban? vagy*
- *Hogyan emlékszik vissza a történetekre?*

A kérdésfeltevés után várhatunk egy keveset. A csend elfogadható ezen a ponton (és a kör bármely pontján). Lehetséges, hogy mindenki számára nehézséget okoz felidézni ezt a pillanatot. Tegyük fel egyszerűen a kérdést, és hagyjuk, hogy az emberek csöndben reflektáljanak.

Több fordulót is beiktathatunk, hogy mindenki reagálhasson arra, amit a többiek mondtak, és lehetőségük legyen arra, hogy mindent megosszanak és megkérdézzenek, amit fontosnak tartanak.

A facilitáció, valamint az emberek megnyílásának elősegítése érdekében az újabb fordulóiban megkérdezhetjük például a következőt:

- *Hogyan érintette ez Önt és a környezetében lévőket?*
- *Mi volt a legnehezebb az Ön számára?*

Bármilyen kérdéseket is használunk, gondoskodnunk kell róla, hogy a résztvevők a múltat feldolgozó szakaszban maradjanak bizonyos ideig, hogy meghallgathassanak másokat, önmagukba nézhessenek, bizalom ébredjen bennük a kör iránt, és hogy eldönthessék, hogy mit és hogyan szeretnének megosztani.

Ha átugorjuk ezt a szakaszt, vagy túl gyorsan átlépünk rajta, egyesekben frusztrációt okozhat, hogy maradtak olyan kezeletlen kérdések, amelyek később még visszatérhetnek. Tehát az alapelv az, hogy a „kibeszélési” szakaszban maradjanak, ameddig csak szükségük van rá, hogy „kiürítsék a hátizsákjukat”. Fontos, hogy ne kezdjünk el a jövőről beszélni, amíg nem érezzük úgy, hogy mindenki megosztotta a legfontosabb gondolatait és érzéseit a múlttal kapcsolatban.

Nem probléma, ha az emberek nem adnak pontos választ a kérdésre, vagy ha a válaszuk nem kapcsolódik közvetlenül ahhoz. Asszociatív állapotban vannak: az efféle asszociációk személyes történetek megosztásához, és/vagy a mélyben meghúzódó valódi kérdések

...tartsuk őket a „kibeszélési” szakaszban, ameddig csak szükségük van rá, hogy „kiüríthessék a hátizsákot”. Ennélfogva nem kezdünk el a jövőről beszélni, amíg nem érezzük úgy, hogy mindenki megosztotta a legfontosabb gondolatait és érzéseit a múlttal kapcsolatban.

feltárásához vezethetnek, és néha segítenek a fordulópontok elérésében. A facilitátoroknak ennél fogva nem szabad beavatkozniuk, ha úgy érzik, hogy ilyen („kevésbé fókuszált”) kérdések segítik

- a „történetmesélőt” abban, hogy megkönnyebbülést éljen át, vagy
- a résztvevőket abban, hogy jobban megértsék a konfliktus gyökerét és következményeit.

A facilitátorok azonban mérlegelhetik a beavatkozást, és udvariasan leállíthatják azt a személyt, aki a válaszával eltereli a beszélgetést, ha:

- az bárkivel szemben tiszteletlen;
- ha a megosztott információ nem járul hozzá sem a helyzet megértéséhez, sem a megkönnyebbülés érzéséhez;
- túlon túl sokáig tart elmondani;
- ha „túl korán” megtörténik (pl. ha valaki már az első bemutatkozó fordulóban elkezd kifejteni a problémáit), holott a párbeszéd során mindenkinek lehetősége nyílik majd megosztani ezeket a problémákat.

Ha nézeteltérések merülnek fel a tényekkel vagy a múltbéli események apróbb részleteivel kapcsolatban, amelyek „végtelen” vitává alakítják a párbeszédet („Ezt mondtad” / „Nem ezt mondtam!”), így szólhatunk:

„Nem baj, ha nem értünk egyet minden részlettel kapcsolatban. Első körben azt kell közösen eldöntenünk, hogy mely részletekkel kapcsolatban értünk egyet? Ezt követően kiválaszthatjuk azokat a pontokat, amelyekben nem értünk egyet, és dönthetünk úgy, hogy megbeszéljük azokat. Mindazonáltal lehetséges, hogy maradnak majd olyan pontok, amelyekkel kapcsolatban sosem születik megegyezés. Ez is rendben van.”

E szakasz végén, amikor a résztvevők és mi is úgy gondoljuk, hogy minden fontos kérdést megvitattunk, így a jövő felé irányíthatjuk a beszélgetést, megkérdezhetjük a következőt:

– *Vannak-e további kérdések ezen a ponton?*

d.) A „jövőre vonatkozó tervek kidolgozásának” szakasza

Facilitátorként mondhatjuk a következőket:

„Most, hogy megvizsgáltuk a fő kérdéseket, és azt, hogy azok hogyan hatottak ránk, továbbléphetünk a jövő felé. Azt szeretnénk megkérdezni, hogy ki mit gondol, mire van szüksége ahhoz, hogy tovább tudjon lépni?”

(Itt például használható az a technika, hogy a beszélő tárgyat a kör közepére tesszük, és az veszi fel először, aki tudja a kérdésre a választ.)

A kör e pontja igazán „felszabadító” lehet a résztvevők számára: a sérelmek és a károk elemzése után a jövőbe tekinthetnek, és mérlegelhetik, hogy hogyan léphetnek túl a mostani helyzeten.

Ez az a szakasz, ahol a résztvevők mindenki igényeit fel tudják mérni. A párbeszéd elsősorban az áldozatok és a megkárosított közösség igényei körül forog. Ugyanakkor az elkövető és annak támogatói igényeivel is foglalkozhatunk, amennyiben azok relevánsak (pl. fontosak a további jogsértések megelőzése érdekében, vagy azok az irántuk érzett fokozott empátia miatt fontosak válnak).

Általában ha az áldozatok az elsők, akik beszélhetnek arról, hogy mire lenne szükségük, az elkövetőknek egyszerűbb ezekre reagálni.

- ◆ **Gyűjtsük össze az igényeket és az ötleteket.**
- ◆ **Engedélyezzük annyi fordulót, amennyire csak szükség van, hogy tisztázzuk az összes igényt, és a lehetséges megoldásokat azok kielégítésére.**

Hogy eredményesebbé tegyük ezt a részt, különösen az operatív kérdések tekintetében (pl. ki mit, hol és mikor fizet? Vagy mire van szüksége az elkövetőnek, és ahhoz hol lehet hozzáférni?) úgy dönthetünk, hogy mellőzzük a beszélő tárgyat, és moderált párbeszédé alakítjuk a beszélgetést. Ugyanakkor gondoskodjunk róla, hogy visszaforduljunk a körhöz a beszélő tárggyal együtt, amikor ismét olyan kérdés merül fel, amelyre mindenkinek válaszolnia kell.

- ◆ **Bátorítsuk az embereket a gondolataik megosztása és az ötletgyűjtés során.**

– Bízunk a körben: az emberek maguk választják ki, hogy mi a fontos (és a részleteket is ki kell fejteniük), és mi nem.

- ◆ **Amikor látjuk, hogy a résztvevők mindent megosztottak, amit szerettek volna, a párbeszéd közös pontjai alapján vázoljunk fel egy megállapodást, és olvassuk fel hangosan. Minden pontnál kérdezzük meg, hogy mindenki számára elfogadható-e, és hogy a szövegezés megfelel-e számukra ebben a formában.**

Folytassuk a párbeszédet, ha felmerül bármiféle nézeteltérés vagy olyan részlet, amely még pontosításra szorul.

A megállapodás megírása során használjunk egyszerű nyelvezetet. Használjuk a SMART-módszert⁵: Specific (konkrét) – Measurable (mérhető) – Attainable (elérhető) – Relevant (releváns) – Time-bound (időben korlátozott). – REMEK (Részletes, Elvégezhető, Mérhető, Elfogadott határidős, Konkrét).

Beszéljük meg, hogy ki fogja nyomon követni a megállapodás pontjait, és mi történik, ha azok nem teljesülnek.

- ◆ **Kérdezzük meg, hogy van-e még olyan igény, amely nem került szóba.**

Ezután a kérdés után várjunk pár másodpercet, és nézzünk bele egyesével a résztvevők szemébe.

5 Doran, G. T. (1981). There's a S.M.A.R.T. way to write management's goals and objectives. Management Review, 70. évfolyam, 11. szám (AMA FORUM), 35–36. o.

Fontos, hogy ebben a szakaszban mindenki azt érezze, hogy ez a megfelelő alkalom az igények, kívánságok és elvárások felvetésére.

Miután új pontot adunk hozzá a megállapodáshoz, olvassuk fel, és kérdezzük meg, hogy mindenki egyetért-e vele. A konszenzus megteremtéséhez hangsúlyozzuk, hogy nincs semmi gond, ha nem értünk egyet, és bátorítsuk az embereket arra, hogy fejezzék ki, ha nem értenek egyet.

Ha valamivel kapcsolatban nincs egyetértés, azt ne foglaljuk bele a megállapodásba: a résztvevőknek el kell dönteniük, hogy folytatni akarják-e e tekintetben a „tárgyalást”, vagy kihagyják-e ezt a pontot a megállapodásból.

- ◆ **Ha a felvázolt megállapodás mindenki szempontjából elfogadhatónak és teljesnek tekinthető, áttérhetünk a találkozó lezárására.**
- ◆ **Ha a kör végén nem jön létre írásos megállapodás, az még nem jelenti azt, hogy a kör nem volt hasznos vagy fontos.**

Ez esetben ismerjük el a munkát, amit a résztvevők a párbeszédbe fektettek, és foglaljuk össze, amit elértünk. Ha tervezünk jövőbeli találkozót, vagy döntést hozunk egy ilyen megszervezéséről, hangsúlyozzuk, hogy ez lesz a következő lépés.

2.6. A találkozó lezárása

– Mielőtt hivatalos formában véglegesítenénk a megállapodást, kérdezzünk meg mindenkit egyesével az utolsó fordulóban:

„Hogyan érzi most magát? Milyen érzésekkel távozik most erről a megbeszélésről?”

A facilitátorok szintén megosztják az érzéseiket a forduló elején és/vagy végén.

- ◆ **Mondjunk köszönetet mindenkinek a találkozóra szánt időért és a gondolataiért. Ismerjük el, milyen kemény munkát végeztek az elmúlt pár óra során.**

Elismerésben részesíthetjük a résztvevőket például azért, mert nyíltan felvállalták a gondolataikat és az érzéseiket, felelősséget vállaltak, támogatók és együttműködők voltak, és olyan megoldást találtak, amely mindenki számára elfogadható.

3. A kör után

- ◆ **Hagyjunk elég időt saját magunk számára a kör után**

A kör nagyon intenzív és megterhelő érzelmi élmény lehet. Elengedhetetlen, hogy elég időt adjunk önmagunk és munkatársunk számára az érzelmek kiadására.

A találkozó után adjunk egy kis időt egymásnak, majd osszuk meg a gondolatainkat és érzéseinket a következőkről:

- Mi ment jól, és mit csinálhatott volna jobban Ön és a munkatársa?
- Hogy érzi, mennyire ment jól az együttműködés?
- Mik voltak a legfontosabb pillanatok a kör során, beleértve a fordulópontokat, a meglepő vagy megható pillanatok stb.?
- Mit gondol, mennyire volt sikeres a találkozó a résztvevők szempontjából?
- Mit gondol, mi volt a kör legfontosabb tanulsága?
- Adott esetben a jövőbeli lépések megtervezése.

◆ **A kör nyomonkövetése, valamint a megállapodás**

Minden kör különbözik a tekintetben, hogy milyen szerepet tölt be a facilitátor a megállapodás nyomon követésében. Ugyanakkor bizonyos idő elteltével minden esetben javasolt felkeresni a legfőbb érintetteket és megérdeklődni, hogy hogyan érznek most a helyzettel kapcsolatban.

KÉRDÉSEK

Példák kérdésekre,
tippek a beszélgetés
segítésére

III. Példák kérdésekre, tippek a beszélgetés segítésére¹

1. Jégtörők

- ◆ **Meséljen el egy kellemes élményt, amelyben az elmúlt héten volt része**
- ◆ Mit csinált, mielőtt csatlakozott a körhöz?
- ◆ **Mit jelent az Ön számára a család, ez a környék, ez a szervezet stb.?**
- ◆ **Mit szeret ebben a közösségben/szervezetben stb.?**
- ◆ **Mi motiválta arra, hogy részt vegyen a körben?**
- ◆ **Mit vár ettől a találkozótól? (beszélgetés, válaszok, megoldások, ...)**
- ◆ Mit szeretne megosztani saját magával kapcsolatban?
- ◆ **Hogy érzi magát most?**

¹ kérdések listáját azok a német, belga és magyar facilitátorok/mediátorok gyűjtötték össze (Ingrid Marit koordinációjával), akik 2011-ben, Leuvenben részt vettek a projekttel kapcsolatos workshopon. A leggyakoribb kérdések félkövérrel szerepelnek.

Tipp: egy történet felolvasásával és az arról való reflexiókkal is inspirálhatjuk a résztvevőket.

2. A bizalom kiépítése

- ◆ Mit vár a kör többi résztvevőjétől?
- ◆ Mit fogad el a kör többi résztvevőjétől?
- ◆ Mi segíthetne abban, hogy oldottan beszéljen a történekről, az érzéseiről, ...?
- ◆ Mire van szüksége ahhoz, hogy elengedje magát a körben?
- ◆ Hogyan szeretnének beszélni egymással?
- ◆ Miből érzi, ha valaki tisztelettel bánik Önnel? Mit jelent az Ön számára a tisztelet?
- ◆ Mire van szüksége ahhoz, hogy nyíltan tudjon beszélni, vagy biztonságban érezze magát?
- ◆ Mit tud kínálni a többieknek, hogy biztonságos helyé alakítsa ezt a kört?
- ◆ Meséljen el egy történetet egy olyan helyzetről, amikor úgy érezte, tisztelik
- ◆ Mit jelent az Ön számára a másik meghallgatása?
- ◆ Mire lenne szükség ahhoz, hogy ez az ország, ez a közösség vagy ez a világ egy jobb hely legyen?

Tipp:

- ◇ jegyezzünk le pár értéket egy flipchart papírra, és helyezzük a földre a terem közepére
- ◇ Zárjunk „konszenzushoz vezető” kérdésekkel:
 - Teljes-e az értékek listája?
 - Hiányzik-e valami?
 - Szeretné kiegészíteni valamivel az elmondottakat?
 - Mindenki egyet tud érteni ebben?
 - Világos-e ez mindenki számára?

3. A történetek megértésének segítése

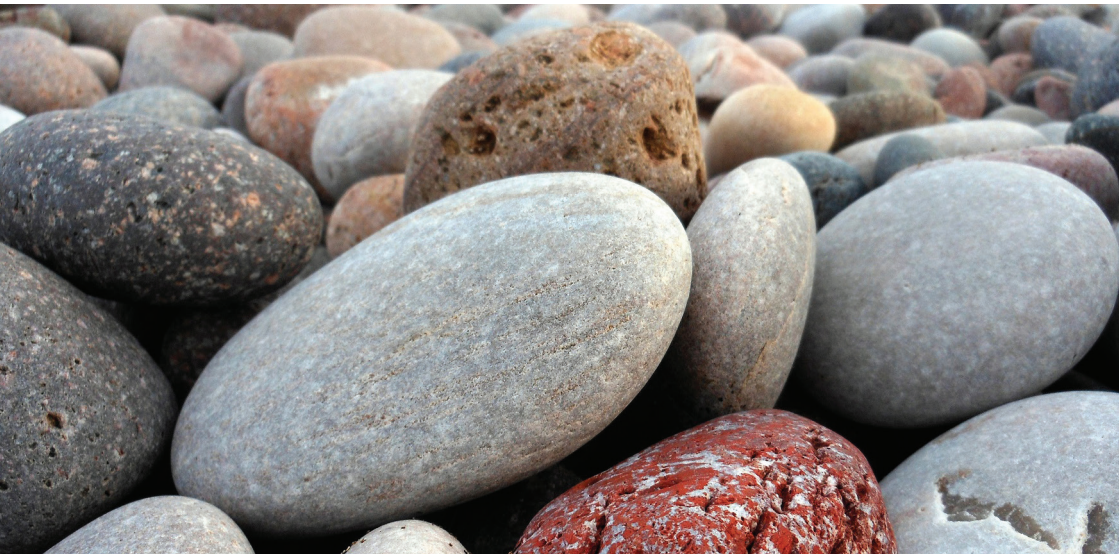
- ◇ Mi történt?
- ◇ Mi a fontos az Ön számára?
- ◇ Mit szeretne megosztani azzal a pillanattal kapcsolatban?
- ◇ Hogyan érintették a történetek?
- ◇ Mit gondolt arról a pillanatról?
- ◇ Mit érzett?
- ◇ Mit tett?
- ◇ Mi volt az Ön számára a legmegindítóbb?
- ◇ Mi volt az Ön számára a legmegindítóbb a többiek mondandójából?
- ◇ Mit jelent az Ön számára az ártalom?
- ◇ Mi volt a legnehezebb ebben az Ön számára?
- ◇ Mit jelent ez az Ön számára?
- ◇ Megváltozott azóta a pillanat óta?
- ◇ Kit érintettek a történetek? Hogyan érintette őket?
- ◇ Mit érez vagy gondol most, hogy meghallgatta mások álláspontját?
- ◇ Mi okoz nehézséget az Ön számára?
- ◇ Mit gondol, mi okoz nehézséget mások számára?
- ◇ Milyen következményekkel kellett megbirkóznia, mióta megtörtént az incidens?
- ◇ Mi volt a tapasztalata e cselekmény során? Mit jelent az Ön számára?
- ◇ Mostani fejjel mi az, amit másképp tett volna?

Tipp: A kérdések keretében utaljunk a múltra, a jelenre és a jövőre

4. Elképzelések a végkimenetelhez

- ◇ Mi a legfontosabb az Ön számára a történetekben?
- ◇ Mire van szüksége ahhoz, hogy megnyugodjon, továbblépjen?
- ◇ Mit tud felajánlani a megnyugváshoz?
- ◇ Mire lesz szüksége a kört követően?

- ◆ Mi történik, ha nem követik a tervet?
- ◆ Mit vár a többi résztvevőtől?
- ◆ Hogyan szeretne visszajelzést adni?
- ◆ Ki szeretne felelősséget vállalni?
- ◆ A megállapodás mely pontján/pontjain vállal felelősséget?
- ◆ Hogyan járulhatunk hozzá a helyzet helyreállításához vagy megjavításához?
- ◆ Hogyan élte meg a kört?
- ◆ Elfogadható-e ez az Ön számára?
- ◆ Szükség lesz-e nyomon követésre? Szüksége lesz-e egy újabb körre?
- ◆ Milyen konkrét támogatást tud felajánlani?
- ◆ Milyen konkrét intézkedést vár a többiektől?
- ◆ Mennyi időre van szüksége, hogy végrehajtsa azt?
- ◆ Mikor és hogyan szeretné látni az eredményeket? Minek kellett volna történnie ahhoz, hogy úgy érezze, hogy helyre lett hozva a kár az Ön számára?
- ◆ Mi egy megfelelő intézkedés vagy észszerű megoldás, amellyel helyreálítható a kár az Ön számára?

Kézikönyv békítőkörök facilitációjához

